

జడకుచ్చలు

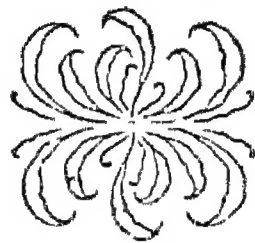
సీ

ఇది ఒక ప్రత్యేకమైన పుస్తకం

మీ

సమస్య

మీ

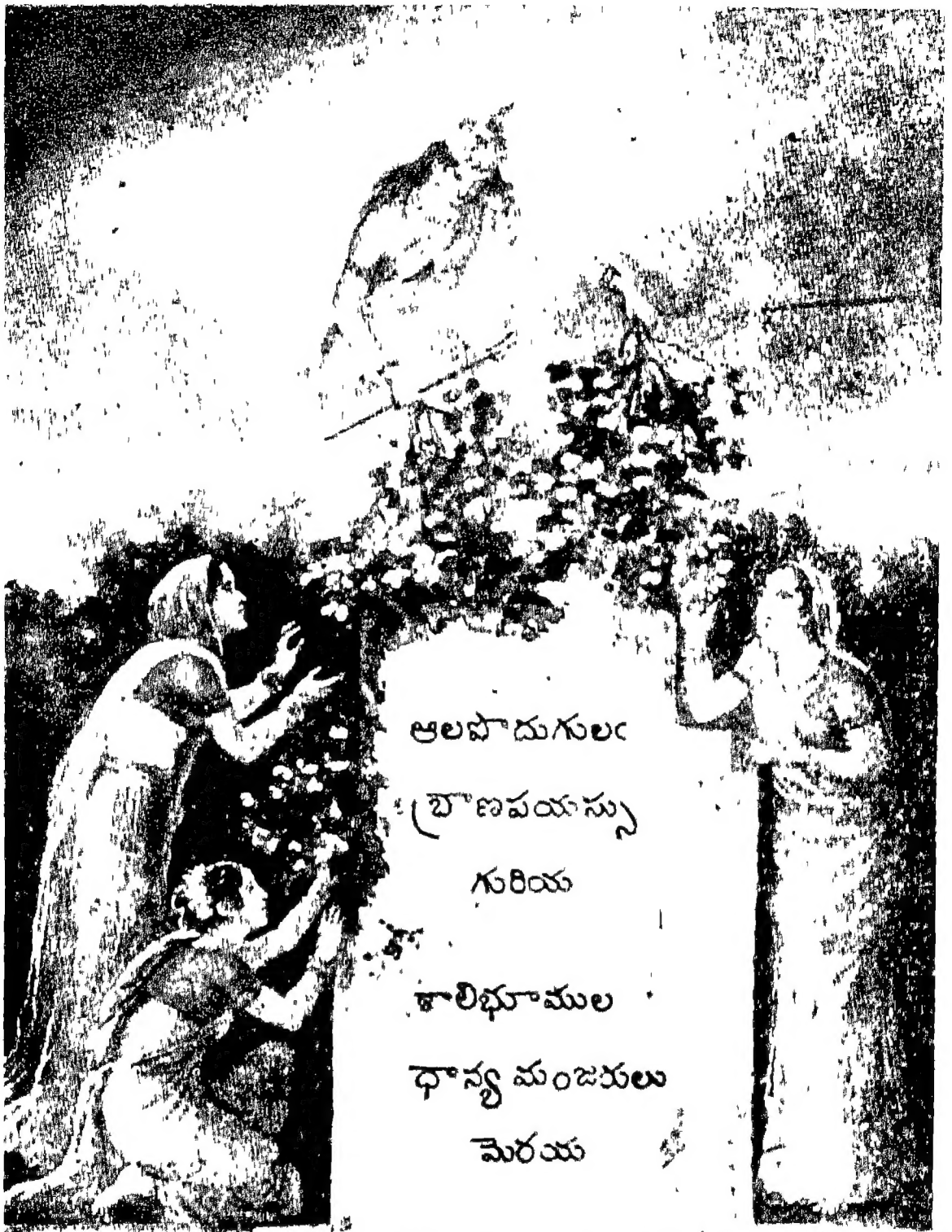
M. Subbarao
11th July 1925

కర్త:

రాయప్రోలు సుబ్బారావు

బెజవాడ, ఆంధ్రగ్రాంథాలయ ముద్రాక్షరశాల (లిమిటెడ్) యందు
క. కోదండరామయ్యగారిచే ముద్రింపబడియె.

౧౯౨౫.

ఆలపాదుగులఁ

బ్రాణపయస్సు

గురియ

కాలిధూమల

ధాన్యమంజరులు

మెరయ

జాతిపూవుల స్వచ్ఛంద సారములుక

పరపు మీయాంధ్రజగతి సువర్ణవృష్టి.

సు వ ర్ణ వృ ష్ టి

విజ్ఞప్తి

ఇందలి పద్యములు పలుపత్రికలనుండి యేరికొంటిని. ఆంధ్రభారతి, గ్రంథాలయసర్వస్వములు అందు ముఖ్యములు. ఏతత్పత్రికాధిపతుల ఇయ్యకోలున కెంతయుఁ గృతజ్ఞుడను. చేర్పఁదలచిన మఱికొన్నిపద్యములు విస్మృతి గహనముపాలై దొరికినవికావు. రసికులకిం దేవియేని రుచించినఁ గృతకృత్యుడను.

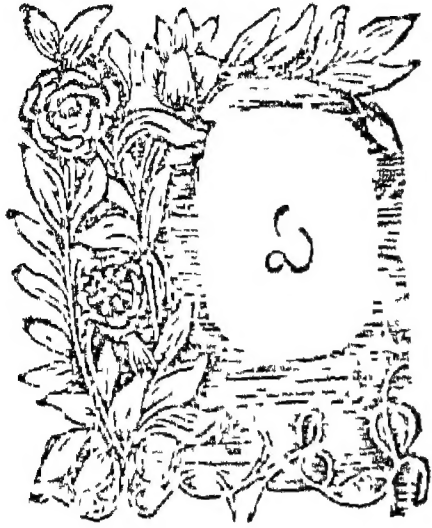
—గ్రంథకర్త.

కం. పాయలు పాయలుగా విడి

పోయిన నా తెనుఁగుకన్నెముఁగురులకు వే

ణీ యోగ్యాభరణముగా

నీయెడ జడకుచ్చు లల్లి యిచ్చితిఁ బ్రీతిఁ.

జన్మ భూమి

దేశమేగినా ♦ ఎందుఁ గాలిడిన
 ఏపీత మెక్కినా ♦ యెవ రెదురయిన
 పొగడరా నీతల్లి ♦ భూమి భారతిని
 నిలుపరా నీజాతి ♦ నిండుగర్వమ్ము
 లేదుగా యిటువంటి ♦ భూదేవి యెందు
 లేదురా మననంటి ♦ నీరు లొకెందు.

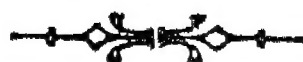
ఏపూర్వపుణ్యమో ♦ ఏయోగబలమో!
 జనియించినాడ వి ♦ స్వర్గలోకమున
 ఏమంచిపూవులకా ♦ బ్రేమించినావా!
 నినుమోచె నీతల్లి ♦ కనకగర్భమున.

నూర్యుని వెలుతురు ♦ సోమసందాక
 ఓడల జెండాలు ♦ ఆడునందాక
 నరుడు ప్రాణాలతో ♦ సమయసందాక
 అందాకగల యీయ ♦ సంత భూతలిని
 మనభూమివంటి క ♦ మృని భూమిలేదు.

తమతపస్సులు ఋషుల్ ♦ ధారబోయంగ
 చండవీర్యము శూర ♦ చంద్రు లర్పింప

రాగదుగ్ధము భక్త * రాజు లీయంగ
 భావసూత్రము కవి * బాంధవు లల్ల
 దిక్కుల కెగడెన్న * తేజంబు వెలుంగ
 జగముల నూగించు * మిగతనం బెగయ
 చాలు పూవులు సేయు * రాగాలు సాగ
 నొండర్న మెగబోయు * సాహిత్యమొప్ప
 వెలిసి దీవిన్య * విశ్వంబు పుత్ర!
 దీపిచె నీపుణ్య * దేశంబు పుత్ర!

అవమానమేలా! * అనుమాన మేల!
 భరితిపుత్రుడనయి * భక్తితోబలుక!

త మ్మ డా !

లుపొంగిన ♦ జీవగడ్డయి
సాలు బాటిన ♦ భాగ్యసీమయి
వ్రాలినది యీ ♦ భరతవవళామ
భక్తి.పాడర తమ్ముడా !

౨ వేదశాఖలు ♦ వెలసె నిచ్చట
అదికావ్యం ♦ బలదె నిచ్చట
బాదరాయణ ♦ పరిమముషఃలకు
పాదు సు మ్మిది తమ్ముడా !

౩ వివిన బాదుర ♦ వృత్త వాళిక
ఉపనెనున్నాడు ♦ మాలిక నిచ్చట
విఫులలెచ్చిమా ♦ విస్తరించిన
విశ్వవాణి యిదె తమ్ముడా !

౪ సూత్రముగమాల ♦ శుద్ధవాసన
తూత్రముగమాల ♦ చండ శౌర్యము
చిత్రదాన్యము ♦ చే చర్మితల
చెటిగిపోయెర తమ్ముడా !

౫ మేలికిన్నెర ♦ మేళవించి
రాలు గరుగగ ♦ రాగమెత్తి
పాల తీయని ♦ బాల భారత
పదము బాడర తమ్ముడా !

౬ నవరసమ్ములు ♦ నాట్యమాడగ
చివురుపలుకులు ♦ జెవుల విందుగ
కవితలల్లిన ♦ కాంత వృద్ధయుల
గారవింపర తమ్ముడా!

౭ దేశగర్వము ♦ దీప్తి జెందుగ
దేశచరితము ♦ తేజరిల్లగ
దేశ మరసిన ♦ ధీరపురుషుల
తెలిసి పాడర తమ్ముడా!

౮ పాండవేయుల ♦ పదునుకత్తులు
మండి మెరిసిన ♦ మహిత రణకథ
కండగల చి ♦ క్కని తెనుంగుల.
కలిపి పాడర తమ్ముడా!

౯ లోక మంతకు ♦ కాక బెట్టిన
కాకతీయుల ♦ కడన పాండితి
చీకిపోవని ♦ చేవమాటల
చేర్చి పాడర తమ్ముడా!

౧౦ తుంగభద్రా ♦ భంగములతో
పొంగి నింగిని ♦ పొడచి తుగ్గి
భంగపడని తె ♦ నుంగు నాథుల
పాటబాడర తమ్ముడా!

త స్మ డా !

౫

౧౧ పసుపుకొంగుల ✽ ముసుగు లెడలగ
కొనలు తీర్చిన ✽ కొరికత్తులు
కసరిపోరిన ✽ గండు యోధులు
పదముబాడన తస్మ డా !

అంధమాత

శా. శ్రీలింపొందగ యావదాంధ్రజనమాత్మహ్మతలీనూత్నతే
జోలీలామృతమూని, దద్బలవదా ♦ త్సుక్ష్మంబునక తావకా
ద్వేలప్రాక్తన కీర్తిగీతముల న ♦ ధ్ధింబాడు నీపుత్ర పు
త్రీలోకమ్మున కేమిచెల్పెదవు నం ♦ దేశంబు నాంధ్రావసే !

శా. ఆశల్ కంతుకపూర్ణచక్రికలుపూ ♦ యామర్దినాచ్ఛాదమా
కాశమ్ముక విడిపోవ, నూతనకళోత్కర్షాప్తిమై మాతృ పూ
జాశోభల్ దయివారు నీశుభదినో ♦ త్సహంబునీక్షించి, నీ
యాశీర్వాదములిమ్ముపుత్రులకునం ♦ బా! యాంధ్ర దేవీమణి!

శా. తేటల్ దేరెడు కాంతిపూరముల ను ♦ ద్దీపించు ముత్యాల ము
ప్పేటల్ వోలె ద్వదీయకంఠమున తో ♦ భింపుల్ నిగారించు, చే
నాటక జీవనశోషణల్ గనని శృ ♦ ఙ్గాగతమీ భద్రలక
గాటంపుందమి, ద్రావువారమిదె కాం ♦ ట్నాక్షీరమాంధ్రావసే!

శా. ఆ చాళుక్యనృపాలరత్నముల వి ♦ య్యమ్మంది, శ్రీకాశతి
త్మాచక్రేశుల లాలనల్ వడసి, శృ ♦ ఙ్గప్రాజ్యసామ్రాజ్య పీ
ఠీచంచజ్జయకన్యతో సరసగోష్ఠిక ప్రాద్దువోబుచ్చు, నీ
ప్రాచీనాభ్యుదయమ్మునెన్నెదరు గ ♦ ర్వస్ఫూర్తి తల్లి! సుతం

శా. ఉద్యన్మోహనమై, కుమారజన గ ♦ వ్యోద్రేకమై, యీత్రిలిం
గోద్యానాప్తమధూదయమ్ముగునవీ ♦ నోత్సాహపుక వేళ, నా

విద్యారణ్యయుగంధరాదుల యశోవీర్యమ్ము లగ్గించు, చీ
విద్యాస్నానకు లానఁజేసెదరు, దే ♦ వీ! సంప్రసాదింపవే.

ఉ. జారిన దేశగౌరవము ♦ జక్కనవిచ్చి, మహాప్రళయడలీ
భారము శ్లాఘనీయముగఁ ♦ బాలనఁజేసినమానరాష్ట్రముల్
కూరిమినానఁజేసు, తెలుగుంబునమిగిలిన సేనాధిపతియ్యది
తూరతి నాంధ్రపుత్రులు! జగజ్జనభర్తమే దృష్టివిల్పుచుకొ,

శా. ఉల్లాసమ్మున మాతృసేన పయిపై ♦ నాఱుకలుగంగ నా
పల్లీ పక్కన దిద్దిగూతర తలీ ♦ పర్యంతచేసిగోళునికొ
జల్లుండ్ర మహూద్యమప్రళయపూజాపుష్పముల్ ప్రేమపుం
ద్రాశృంగట్టుఁడు యావదాంధ్ర జనసంతానమ్మునా ప్రేమాతుల్.

సీ. రణరక్తబంధురా ♦ రణమైన భిక్షతి
క్కన కత్తికడిగిని ♦ కదనభూమి
అమృతాక్షరవికాస ♦ ముయిన యా సుకవి వా
తనలేఖని ప్రశాంతి ♦ గనిసచోటు
భాషామూరి క ♦ బ్రతుఁబెట్టియిల్లెన
కృష్ణరాజ్యము వెలిం ♦ గినతలమ్ము క
నానావిదేశనా ♦ కానీక విపులాశ్ర
యంబైనగోవురూ ♦ పటినతానూ

౧. పాలేటియొడ్డు, ౨ ఒంటిమిట్ట, ౩. విద్యానగరిము, ౪. బాపట్లసమీ
పపు మోటుపల్లి.

శీ. పాడయి శిలావశిష్టమై ♦ ప్రాప్తకాల
మనుభవింసుచు, నుండియు ♦ నక్కటకట !
బ్రతికిచెడ్డయాంధ్రుల పూర్వ ♦ వైధిసంఘ
చాటెడిని నాలకింపుడు ♦ శాంతమతులు !

మ. కలదాంధ్రోద్భవమవల్లికాకుసుమ రేఖామాలికాకాంతి తుం
దిలశోభాంకురపుంజముల్ భరితమాశ్చస్యీచూడామణీ!
కలితచ్ఛాశుల నందసింహగల భాగ్యవంశ, నీసాంగమం
గళక శ్యామముఁబాడఁబుత్రిక లెవేడ్క నవత్తురానాఁకికి.

శా. సంతోషింపగదమ్మ! యాగధ్రుడననీ! ♦ సారస్వతెన్నానవి
శ్రాంతిప్రీతుల, నీదుపుత్రకుల, దీక్షాబద్ధులఁజూచి ని
శ్చింతక నోదరులార! భూజననిఁ బూజింపుండు బ్రహ్మర్షణో
దంతివ్యక్తిమనోబలమ్మన దధాన్తంచకఁబుష్పాల్ పుష్కరగన్

ప్రబోధము

మరావతీపట్ట ధామున బాధులు విశ్వ
విద్యాలకుఁ బుణ్యస్థా ధ పించునాఁడు
ఓరుగల్లున రాజ ధ వీరలాంఛనముగాఁ
బలుశస్త్రశాలలు ధ నిలుపునాఁడు
విద్యానగరరాజ ధ వీధులఁ గవితకు
పెండ్లిపందిళ్ళు శ ధ పించునాఁడు
పొట్టునకి సమీప ధ చూస నాంధ్రసామ్రాజ్య
దిగ్విజయస్తంభ మె ధ త్తించునాఁడు

గీ. ఆంధ్రసంతతికే హహి ధ తాభిమాన
దివ్యదీక్షాసుఖస్ఫూర్తి ధ తీవరించె
నామహావేశ మర్థించి ధ యాఘ్రులార!
చల్లుఁ డాంధ్రలోకమున న ధ త్తుతిలునేఁడు॥

సీ. తనగీతి యటవహ ధ తిని పాటకులనుగా

దిద్ది వర్ణిల్లిన ధ తెనుఁగువాణి
తనపోటులు విరోధి ధ తండంబులకు సహిం

పనివిగా మెరసిన ధ తెనుఁగుకత్తి
తనయందములు పొరింత ధ జనుల కభిరుచి వా

సన నేర్ప నలరిన ధ తెనుఁగురేఖ
తనవేణికలు వసుం ధ ధరను సస్యశ్యామ
లనుజేయఁ జెలగిన ధ తెనుఁగుభూమి

గీ. అస్మద్దారమనోపేధి ♦ నానహింస

జ్ఞప్తి కెలయిఁచుచున్నాడ! ♦ చావలేదు

చావలేదు ఆంధ్రులమహిమ ♦ జ్వలచరిత్ర

హృదయములు చీల్చిచదుపుచో ♦ సదయులార!

పీ. కృష్ణాతరంగ పం ♦ క్షీ త్రోక్షీత్రుళ్ళింత

నాంధ్రనౌకలు నాట్య ♦ మాడునాడు

ఇంటింట దేశి సా ♦ హిత్యేదీపములతో

నాంధ్రతేజస్సు రా ♦ పాడునాడు

సుకుమారశిల్ప వ ♦ స్తు ప్రసంచమునందు

నాంధ్రనైపుణి పంత ♦ మాడునాడు

సమదసేనావ్యూహ ♦ జయపతాకలక్రింద

నాంధ్రపౌరుషము చెం ♦ డాడునాడు

గీ॥ చూచి, సంతోషమున తల ♦ లూచి, గర్వ

మాచి, ఆంధ్రపుత్రీపుత్రు ♦ లందఁగలరు

శాంతి, నందాకలేదు వి ♦ శ్రాంతి మనకు

కంకణవిసర్జనల కిది ♦ కాలమగునె॥

పుస్తకము

ండాటఁబాటు న ♦ ఖండగోదావరి
 దాగిన చాళుక్య ♦ నాగరికత,
 పాడైన పెనుకొట ♦ గోడల దీర్ఘుని
 ద్రలువోపు కాకతి ♦ ప్రాభవమ్ము
 వల్లెపదాల జే ♦ పశునిల్పికొన్న వ
 ల్నాటివీరుల రక్త ♦ నాశపటిమ,
 కడలేకయెప్పు తుం ♦ గాభద్రకెరటాల
 మణగిన ప్రాజ్యసా ♦ మ్రాజ్యభరము

తే. గీ. హృదయములువిన పలుకక ♦ చదువుజెప్పు
 పుస్తకతపస్విని తెలుంగు ♦ పూలపొదల
 నిలిచి సేవాశుకమ్మలఁ ♦ నిలిచిపిలిచి
 స్థిరత పాడించుగాత జా ♦ తీయగీతి॥

సీ. ఆచారమునకు దా ♦ స్యముఁజేయుచును వంట
 యిల్లుదాటఁగలేని ♦ యిందుముఖుల,
 ఉదయాస్తమయములు ♦ నొడలిచెమ్మటఁదీసి
 తేత్ర సేవలుజేయు ♦ సేద్యగాండ్ర,
 బ్రతికినన్నాళ్ళ తీ ♦ అనికస్త, రెక్కలు
 విఠిచిజీవించెడు ♦ పేదజనుల,
 అక్షరపంక్తులె ♦ యరయరాదనుచు, దు
 ర్గతులఁద్రోసిన చెప్ప ♦ రానివాండ్ర,

తే. గీ. పూలతోనిండి కమ్మద ♦ నాలుచిమ్ము
 పుస్తకనికుంజపుంజాలి ♦ పొంతఁబిలిచి
 “నాజనమో, నాదుదేశ” మ ♦ నంగఁజాలు
 ఇంత జ్ఞానభిక్షాదాన ♦ మిమ్ము తల్లి!

సీ. ఆంధ్రులశిల్ప వి ♦ న్యాసంబుచూపించు
 కలిమిగోపురముల ♦ గలదటంచు
 ఆంధ్రనాగఁక క ♦ శ్యాణచిహ్నములైన
 గానసాహిత్యముల్ ♦ గలనటంచు
 ఆంధ్రభాగ్యమ్ము మో ♦ యగ గౌతమీకృష్ణ
 దరులను నావలు ♦ దిరిగెననుచు
 ఆంధ్రవీరులకు స్వ ♦ ర్గాతిధ్యమిచ్చి పా
 టలుపాడిన యగమ్ము ♦ కలదటంచు

తే. గీ. చెప్పియొప్పించు పుస్తక ♦ శ్రీకుమారి
 యందగింపఁగఁ గల యాల ♦ యములుగట్టు
 డాంధ్రదేశమునందెల్ల ♦ నాంధ్రపుత్రు
 లాప్తమానవసంఘ సే ♦ వానురక్తి॥

† వ స ం త ము

[శ్రీ గవీశ్వరనాథ గానూరు విగ్రహము.]

ను వచ్చానమ్మ ♦ నేనువచ్చానె
ఆలసింపకరారె ♦ యాడుకొందాము.

* * *

ఏడాది తొలికొగి ♦ తెచటదాచారె ?
నా పూలహల్లకీ ♦ నేపొంత నిడిరె ?
తేనె వసంతాల ♦ తీర్థమ్ములాడి
పసుపుకోకలు పిరుం ♦ దసియాడ దాల్చి
నేను వచ్చానమ్మ ♦ నేను వచ్చానె
ఆలసింపకరారె ♦ యాడుకొందాము.

వేకువే వికసించు ♦ వేసాలమ్మెల్ల !
ప్రాద్దుప్రాద్దునపూయు ♦ ముద్దెనరోజా !

మవ్వముల్ రువ్వేటి ♦ మధ్యాహ్నమల్లె !
అందాలుపిదికేటి ♦ సంపెనంపంగి !
పరిమళం బెగబోయు ♦ పచ్చగోరంట !
పైరగాలికనవ్వు ♦ పడుచుగేవంగి !

నేను వచ్చానమ్మ ♦ నేను వచ్చానె
ఆలసింపకరారె ♦ యాడుకొందాము.

* * *

చూచినామోయి కు ♦ చ్చుల పూలరంగ !
 నీముద్దురూపు వ ♦ న్నెలకోడెకాడ !
 చిగురుపాగాచెగు ♦ లెగిరి జీరాడ !
 పడుచుప్రాయము నీవి ♦ పగిలిపోవంగ
 తోపుచీ రెలమూవి ♦ దాపలిడిశల
 విరబాజిసందిశ్య ♦ వెలపలిపొదల

నిన్నుజూచామోయి ♦ నెఱజూణతునక !
 నీకు చిక్కామోయి ♦ పోకిళ్ళపుట్ట !

*

*

*

ఎవ్వరే ననుబల్కు ♦ రంచేరు ఇచట
 మురళివాయిస్తు నే ♦ పోవుచుండగను

*

*

*

మావికొమ్మను నేను ♦ మన్మథాకార !
 నిలుపజాలనిరక్తి ♦ నిన్ను పిల్చేను.
 నిన్నుజూడకమున్నె ♦ నీదివ్యమూర్తి
 నీపూజివాసనాల్ ♦ రాపాడి నన్ను
 నాచిత్తబలమెల్ల ♦ దోచెంగదోయి !
 నాగర్వరాగంబు ♦ లాగెంగదోయి !
 నిన్నెఱుంగకముందె ♦ నిన్నభావించి
 ప్రేమించిరానోయి ♦ బేలనై స్వామి !

మావికొమ్మను నేను ♦ మన్మథాకార !
 నిలుపజాలనిరక్తి ♦ నిన్ను పిల్చేను.

*

*

*

తొలిజాము చల్లగా ♦ తొలగినవిదళ
ఆటపాటలరక్తి ♦ జలసిన వెనుక
వీధిలోపల ధూళి ♦ వేడియైతంగ,
కడవల సీరాన ♦ కాకు లేగంగ,
వేసవి తపసూప ♦ నేసాక్కిసాలి
నిష్క్రమింతావేశ ♦ నిలుతురే మీరు?

ఎవ్వరే నను బల్క ♦ రించేరు ఇచ్చ
మురిశివాయిస్తు నే ♦ పోవుచుండగను.

నేను వస్తానోయి ♦ నేను వస్తాను
మొగ్గమల్లెను నేను ♦ మారిపాలమొలక!
నీయుత్తరీయంపు ♦ నీడబట్టికొని
నీకప్పురపులెన్నా ♦ నిగ్గునందికొని
నీనిల్వూతలగమ్మ ♦ లోన చెమ్మగిలి
నీరాగమాలలో ♦ దారిమొపెనగి
వలపుతో కడదాక ♦ నిలిచియుంటాను
ఆసతోనందాక ♦ అంటియుంటాను.

*

*

*

సన్నబాటని నేను ♦ సరసాలచైత్ర!
తేనెచిన్నును నేను ♦ తీపారుపుత్ర!
నీ సిగపూలలో ♦ వాసనై యణగి
నీకంఠమాలలో ♦ రేఖనై కలసి
పూలు రేఖలుకూడి ♦ పాలుపారుదాక
తమ్మితుడునుగూడి ♦ తనివొందుదాక

నీ వాక్కు కర్ణమై ♦ నే వెల్లుతాను
నీ చూపుపాపనై ♦ నే నటిస్తాను.

*

*

*

ఎడబాట్లు కలిగేటి ♦ యెండకాలమున
ననువీడక కృశించు ♦ ననరాణియెవరై?
నావేణువును కరు ♦ ణముగానూది
అప్పగింతలుపాడు ♦ నార్ద్రకాలమున
ఎల్లెడ కారాకు ♦ లల్లాడు పేర
అంటియుంటా రెవ్వ ♦ రపుడు నాదండ.

*

*

*

గన్నేరుమొగ్గనే ♦ గరువాలగడ్డ !
నిన్ను మోహించాను ♦ నిండానుకూర్చి
నీదు కొగిట నన్ను ♦ నిలువనిమ్మోయి
నీశయ్య నన్ను రా ♦ నెంపనిమ్మోయి
నీనవ్వు చల్వలో ♦ నాననిమ్మోయి
నీలాలనసుఖాన ♦ సోలనిమ్మోయి.
నేను వస్తానోయి ♦ నేను వస్తాను
వచ్చి నీవెనువెంట ♦ వలచియుంటాను.

*

*

*

మందారమును నేను ♦ మాధ్వీపిపాసి
నీదు పచ్చనిరూపు ♦ నేకోరినాను
ఏకిన్నెరస్వరాన ♦ ఎలుగెత్తి మమ్ము

పిలిచితో ఆముద్దు ♦ పిలుపులోపలనె
కలదు నీదుపియోగ ♦ గద్గదస్వరమె.
నేనెఱుంగుదునోయి ♦ నీరహస్యములు.

*

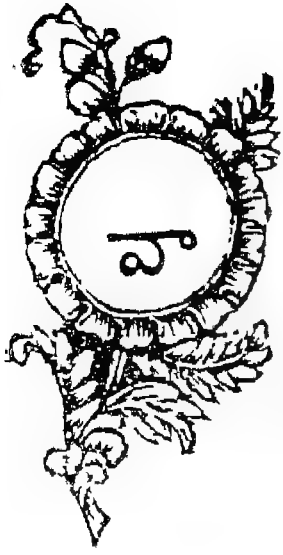
*

*

† ఎందుకో ఆలస్య ♦ మెందుకో అలత
ఎందుకో సందేహ ♦ మెందుకో కొఱత
అందుకోనోయి ! మో ♦ హనసూత్రధారి
నాప్రేమపూస లం ♦ దపుదండగట్టి.

శుక్తి

జ్ఞము మహిమాదధింబడి ప్రాకులాడు
దహరహమునేను; శ్రాంతి విశ్రాంతిగాగ
తారకలు సూపిన దిశావధంబుఁ బట్టి
రాగిణుల! కాళ్లయందెల రవళినెనసి.

*

*

*

నీరదములు నర్తించిన దారులుది
కాలభేలన మెందెందుఁ గలయుద్రిప్పె
నందు నందెల్లఁ బారవశ్యమునఁ బోదు
పరిమళముత్రిప్స తుమ్మెదబాలలీల.

*

*

*

లేదులేదు నిర్బంధపాలిత వధంబు
నాసువర్ణతరణి కీ విలాసమణికి.

*

*

*

ఒక్కవీచిముంవఁగ మఱియొక్కవీచి
తేల్పఁగ, నగాధ పాతాళ తిమిరమొక్క
మాఁ అపారనభం బొక్కమాటుఁజూతు
పగలురేలు పాటించెడి ప్రాణిపోల్కి.

*

*

*

కాటియందలి ధూమాంధకారభరము,
పడకటింటి కర్పూర దీపపు మెఱుంగు,

నొక్కగతిని నానావకు దిక్కుఁదెలుపు
లేదు వ్యక్తికి ఛాయావిభేదమతము.

*

*

*

పోయిపోయి సంపాదింపనాయె నాకు,
ఒక్కశ్రావణ రజనీ వియోగవేళ
చినుకువన్నెల ముత్యపుఁ జిప్పయొకటి
తొలగిపోని తారకలె యిందులకు నాక్షి.

*

*

*

కడల కరడులు కరడులై వెడలుచుండె
మధుర జలధరపంక్తులు, — మాతృగర్భ
కుహరమునువీడు ప్రేమ పంక్తులవిధాన
హృదమును రామణీయము నందఁ బ్రకృతి.

*

*

*

లనదుషఃకంఠధవళమాలలు గనఁబడె
నెలలబాహిర స్తన్యధారలవిధాన,
భావరేఖముఁ గుటిలకంపనముమా నె
సుప్తవిరహిణి భూలతాక్షోభఁబోలి.

*

*

*

అమధురశుక్తిహస్తము నందగింప
కడలియొడ్డక్కితిని; — కాని గాననైతి

కలయవెదకియు పందెందు దొలుత నేను
దిగినసన్నపురే వేమి దృశ్యమింబో?

*

*

*

తీరమునకుమాటొడ్డి యుద్భిన్నములయి
క్షుభితకల్లోలగతిఁ గొట్టికొనెడి యలల
గాఢకోలాహలఁబింత గానరాదు
మెత్తని యిసుకపడకల నొత్తిగిల్లి.

*

*

*

అతివిశాల, మతిస్నిగ్ధ, మతిమనోజ్ఞ
మయిన యాతీరసికతాపథాంచలమున,
ఒకనియడుగులజాడ, వేరొకడువచ్చు
వఱకె నిలదు పారావారపాలనమున.

*

*

*

లేచిపడి నశించిన ప్రతివీచియందు
నుదయమందు వేటొకనూత్న ముదితవీచి
చెఱగిపోయిన ప్రతిపాంధుచరణచిహ్న
ములను వేటొకనికి శుద్ధతలముదొరకు.

*

*

*

ఆవిలాసము నాహృదయము హరించె
రజనిసంధ్యాకషాయ చిత్రమునుబోలె,

తిరుగుదింక, స్వచ్ఛందసుందరవిషంచి
కాలతావశమగు స్వరగతివిధాన.

*

*

*

ఏనుదెచ్చిన మృదుశుక్తిలోని జాతి
ముత్యములను లోకముముందుఁ బోయువాడ
హృద్యమై యొప్పువానిని నేఁకొనుఁడు
అభిరుచికొలంది రాద్రసౌమ్యముల నరసి.

*

*

*

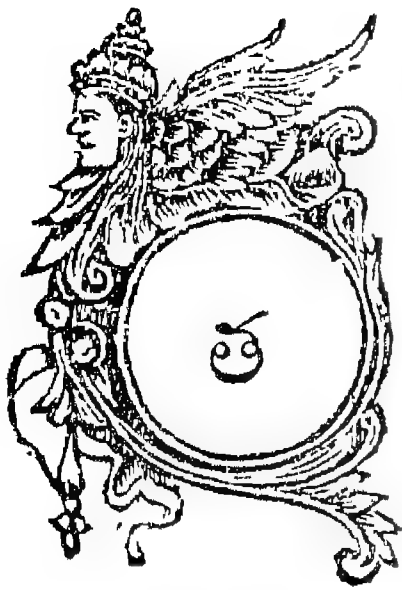
సాగసుహృదయము సుకుమార సుమముబోలె
చేతి కందించువాడ రసికజనులకు !
కంఠమాలల ధరియిత్త్రొ గారవమున
రేకులనుజించి యవల పాటేయనొత్త్రొ!

*

*

*

రుచిచకితమైన హృదయసరోజగర్భ
మందుఁ గందళించిన భావ మంద మొంది ;
వాణియై యెప్పు వెలునడు వదనమందు
అపుడె సుకవికి స్వాధీనమయ్యెఁ గవిత.

వసంతవికాసము

౧

రుణ కుసుమశిఖా సూత్రధారివగుచు
ముదురు లేతల భేదము లొదవనీక
నిఖిల తరుజగతికిని నందించినావు
సహృదయానందరాగ రంజనము చైత్ర.

౨

కలికికోయిల గొంతులో మొలకగీతి,
సోయగపుఁ బూలపొత్తులఁ దీయజేసె,
పోసితో యెప్పు డప్పుడే పులకరించె
నాహృదయశయ్య కవితోపగూహనమున.

౩

కొమ్మ కొమ్మన, నాకు నాకున నలంది,
పూవు పూవునఁ, జివురు చివురునఁ జిందఁ
జిలికితివి నూత్నచైత్ర కాశ్మీరదుమలు
పుడమి నవకమ్మనకు వన్నెలిడ వసంత!

౪

మోళ్ళుమోసెత్త నిల మూలమూలలందు
నందమెగఁబోయు చైత్రుని యాగడముల
కీడ్వఁబడి మేలిమిను గింత యెత్తె గగన
భామ, తనకన్నతపసెల్ల భంగపడఁగ.

౨౨

౫

మోదమున మోజుపడి కుసుంభాదుకూల
మంగగించిన యనని నానందబద్ధ
నయనములఁ జూచి చూచి యున్నాదియయ్యె
మధుతపస్వి కింకేభావిఃథమొ నడవ?

౬

పొదలవాకిండ్లు తెఱచి యాపుష్పపుత్ర
కులకు, నూతనావిర్భావ కోమలాస్థ
రేకు లెత్తించె స్వచ్ఛంద ప్రియుఁడుచైత్రు
దార్ద్రరాగాక్షతలు నల్లి యవనిమీఁద.

౭

✓ ఏమిటికిఁ బొంచిపొంచి లాలించెదోయి!
బాలి బాల గులాబీల జాలిమాలి,
మొగములెత్తవు; లజ్జచే వలపుమొలక
దాటిరాలేక త్రొవ్వల దాగులాగు.

౮

చక్కని నభంబు రంగులఁ బిక్కటిల్లె
నిండుజవ్వని యరుణాపు గండముల్లు,
రాగగీతలఁ జెలరేగ భోగవవనుఁ
డప్పరసల నృత్యోత్సవ లిప్పలీల.

౯

వీధికడపటి వ్యాకుల వేణుకుంజ
మాలపించె స్తోద మనోజమయిన పాట,
కోమలసమీరుఁ డాడించు కులుకుకొమ్మ
త్రిప్పలనుగూడ గానమే చేతులెత్తె.

౧౦

పవను నడుగుల రవళికఁ బట్టికెరలి
కెవ్వకెవ్వన నవ్వు పక్షి విచయంబు,
తల్లిపాలకువ నాలించి దాడిఁగోలఁ
గిలకిలల మేలుకొను బాలికలవిధాన.

౧౧

పత్రవస్త్రాపహరణ విదిత్రుడయిన
శిశిరు వివృతవిజ్ఞాన సీదరించి,
చిగురుచెంగావి కోకలిచ్చితివి శుభవ
నీమతల్లుల సంవృతనీతి నెఱిగి.

౧౨

మొగలిరేకుల మును వర్షపుత్రకుండు
వ్రాసిన శుభాక్షరంబులు మాసిపోయె,
అధర రేఖవంటి కషాయ మధురపల్ల
వమున నీవైన చెరఁగని పంక్తి నిలుపు.

౧౩

వదెసను ద్రెంచితి జగంబు నేమరించి
మధురగీతా సరసిగట్లు మధువిపాసి !
అఖిల మానందసుఖసుప్త మయ్యె నింక
మేలుకొలుపు వైతాళికు లేకారు !

౧౪

తేనెఁ దిని సర్తనాసక్తిఁ దిరుగు నళులు
పాయలై పాయలై గానఁబడియెఁ గడల,
స్నానగంధవాసనలు పాండ్రముగఁ బెరయ
నాఱవిడచిన మధులక్ష్మి యలకలనఁగ.

౧౫

ఇగురుచూపులఁ గోడికొయిలల లేపి,
మిసమిసలపూల చెఱఁగులఁ బసపుఁబూసి,
వచ్చివలపుకాకల నెఱవడిన రాగ
సరళిఁ బాడించెదు వసంత ! జగతిచేత.

౧౬

నమదపికములు పాడు స్వచ్ఛందగీతి,
దక్షిణసమీరుఁడేగు స్వతంత్రవీధి,
స్వేచ్ఛగాఁ బూచె మంగళగుచ్ఛలతలు,
జగతినేల నూశ్నప్రాణ పెగయ దింక.

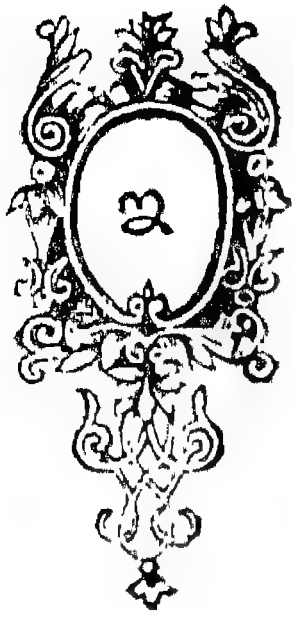
౧౭

సుఖనిశేధము, గీతికాముఖరసధము,
 నరసపవనము, సుమదళచకిలేవనము,
 పెనఁగి నిలువంగనీయవు మనసులోని
 ప్రియగతులఁ గంఠముఖమునఁ బెకలకుండ !

౧౮

చచ్చిపోవు కారాకుల స్థానములను
 చిగురుచేవల మొలుచు సౌష్ఠవముగనుచు,
 మృత్యువునకేలొ భీతివహింతు జనులు
 అవల స్వచ్ఛందసౌందర్య మబ్బుచుండ.

శేషచైత్రము

రుగు పుట్టిండ్లలో ♦ నెదిగిన యెలమి
కొమ్మల యొడులలో ♦ గులికిన కలిమి
మృదువనస్పతులలో ♦ మెలగిన చెలిమి
నైశాఖమును జూచి ♦ వనలదే చైత్ర!

౨

✓ పూల కొగిండ్లలో ♦ నోలలాడితివి
సరసుల పొత్తులో ♦ సఖ్య మాడితివి
పసిపైరగాలిలో ♦ పరువు లాడితివి
మండుటెండల సవి ♦ మానెదే చైత్ర!

౩

✓ రమణుల చరణాల ♦ గాచిన లాక్ష,
అబలల యధగాల ♦ నంటిన తన్ను,
కన్నెల నుదురుల ♦ కందిన చాదు
ఎన్నాళ్ళ మురిపెమో ♦ మెఱుగుదే చైత్ర!

౪

కోయిల పాటలో ♦ గోమల స్వరము
మలయమారుతములో ♦ మధురవాసనలు
కలికి పూగుత్తిలో ♦ గమ్మని మధువు
అనుభవి తెందాక ♦ సందాల చైత్ర!

౫

పత్రాలు రాల్చితి ♦ పచ్చనిచెట్ల
జీవనక్షామమ్మ ♦ జేర్చితి నదుల,
పనిపాట లావల ♦ బంపితి విండ్ల,
చాలదే నీపాలి ♦ జయమింకఁ జైత్ర!

౬

✓ మధుసాతమున భూమి ♦ మరపించినావు
సుఖరక్తిఁ బ్రజలను ♦ పోలించినావు
పగలు దీర్ఘములుగాఁ ♦ బాటించినావు
చాలవే యీనాళ్ళు ♦ చక్కని చైత్ర!

౭

✓ కష్టమో సౌఖ్యమో ♦ గడపితి విచట
నీ మంచి కాలంబు ♦ నీటుగో టెగయ
దుఃఖింప కవసాన ♦ దురవస్థ కివుడు
కాలచక్రము నాప ♦ గా లేము చైత్ర!

౮

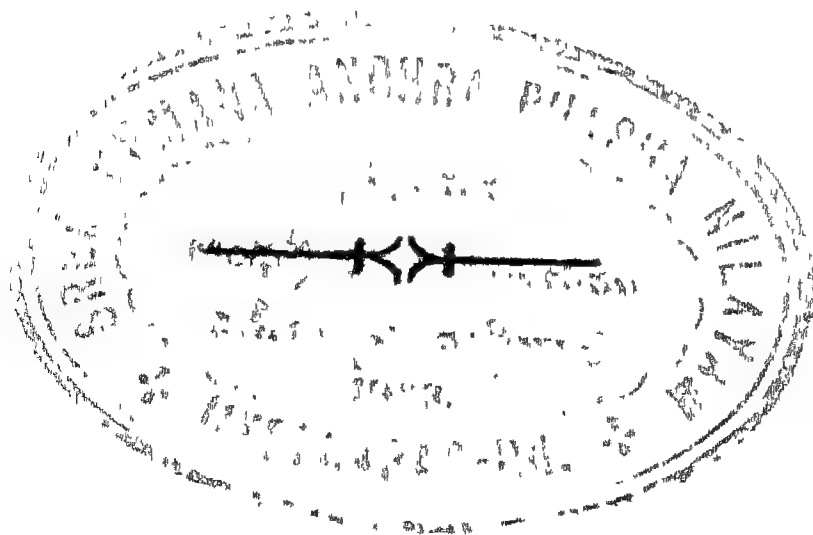
నవనవ లాడేటి ♦ చివరాకులెల్ల
కఱకెక్కెనెండ కా ♦ కలుబోలె ముదిరి,
సవ్యవాతములు దు ♦ స్సహములై రేగ
నిప్పులుగ్రక్కుచు, ♦ నయ్యంపు చైత్ర!

శేషచైత్రము

౨౫

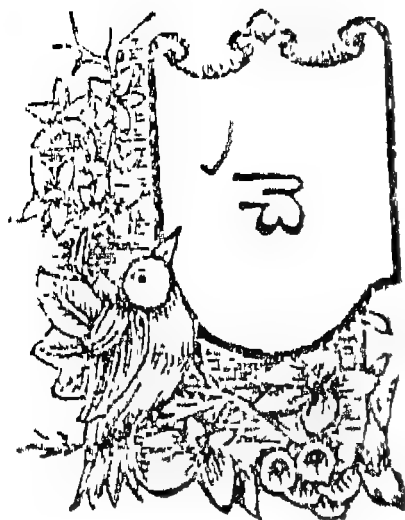
౯

నీ సౌఖ్యసంపదల్ ♦ నీ భోగరుచులు,
గ్రీష్మన కెట్టు ల ♦ ర్పింపగా వలసె
నంచు నాకులపడ ♦ కవసాన చైత్ర!
ఉదయాస్తమయతత్వ ♦ మిదియె సు మ్మిలను!

౧ పూ వు

౧

లియల సిగ లోఁ ♦ జెలువారు పూవ
పడతుల జడలపై ♦ బజళించు పూవ
సఖుల ముచ్చటముళ్ళ ♦ నవరించు పూవ
లలనావతంసమ్ము ♦ లను గుల్కు పూవ
పోవఁటే! మాతల్లి ♦ పూజ కోపూవ

౨

లిట విచ్చి సిగ్గులక ♦ గరఁగేటి పూవ
మొగ్గవై మోజలక ♦ మొలిపించు పూవ
పూచి శోభనములక ♦ బొదివిన పూవ
దళముల కొగిలిఁ ♦ తలఁజొక్కు పూవ
పోవఁటే! మాతల్లి ♦ పూజ కోపూవ!

౩

చిగురాకు మరుఁగునఁ ♦ జెలువారు పూవ
కొమ్మలసందిళ్ళ ♦ గొనలెత్తు పూవ
ఎండకు కాగని ♦ యెలపూత పూవ
వెన్నలక పేరని ♦ వెలుతురు పూవ
పోవఁటే! మాతల్లి ♦ పూజ కోపూవ!

౪

కడుపులో తేనెలు ♦ కల కన్నెపూవ
తెనువున గంధాలు ♦ దయివారు పూవ

రెక్కల పందాలు ♦ గ్రక్కేటి పూవ
మోమున లావణ్య ♦ ములు రాలు పూవ
పోవటే! మాతల్లి ♦ పూజ కోపూవ!

౫

పసుపు కేసరములకా ♦ మిసిమించు పూవ
నిగనిగ సొగసులకా ♦ బిగివోని పూవ
పెండ్లిండ్లు పాలించు ♦ ప్రేమంపు పూవ
చీరుని కంఠాన ♦ విప్పారు పూవ
పోవటే! మాతల్లి ♦ పూజ కోపూవ!

౬

కాపుకన్నియ కొప్పు ♦ గైసేయు పూవ
ఉపవనాల నుయాల ♦ లూగేటి పూవ
తోటకంచెల నన్న ♦ తోఁబూచు పూవ
అడవిదొంకల నంద ♦ మయియొప్పు పూవ
పోవటే! మాతల్లి ♦ పూజ కోపూవ!

౭

సెలయేటి పాటకుకా ♦ జెవియొగ్గు పూవ
తుమ్మెద సఖులతో ♦ తుమ్మేటి పూవ
వైరగాలికి విచ్చి ♦ వర్ధిల్లు పూవ
రంగుల రాశివై ♦ రాణించు పూవ
పోవటే! మాతల్లి ♦ పూజ కోపూవ!

౯

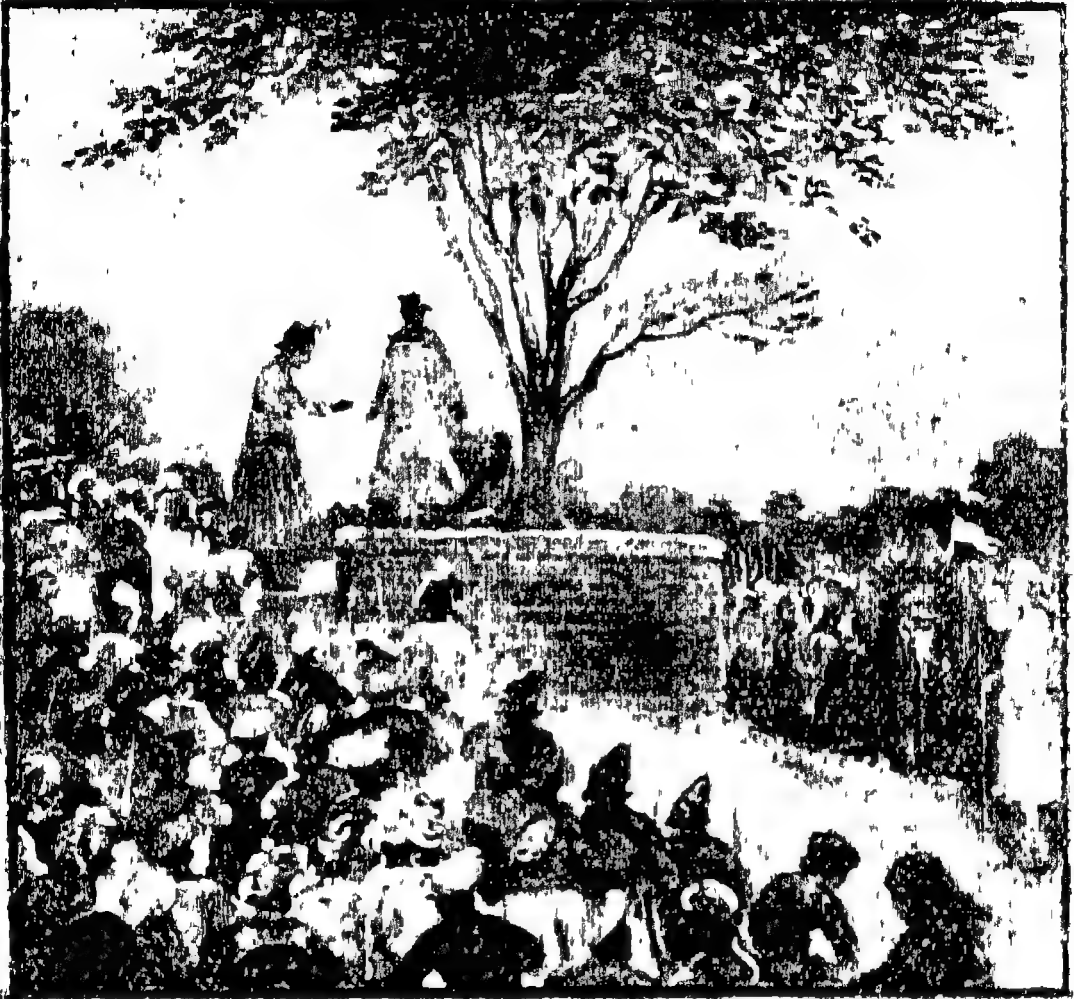
✓ కళలకళ్యాణివే ♦ కమ్మని పూవ
 సౌందర్యసరసివే ♦ చక్కనిపూవ
 భావాలబరిణవే ♦ బంగారు పూవ
 చిన్నలచిలుకవే ♦ సింగారి పూవ
 పోవకు! మాతల్లి ♦ పూజ కోపూవ! ✓

౯

✓ పెరిగినా! తరిగినా! ♦ ప్రియమేనె పూవ
 చచ్చినా! బ్రదికినా! ♦ స్వర్గమే పూవ
 ఓడినా! గలిచినా! ♦ యువ్వేనె పూవ
 తొలగినా! కలసినా! ♦ తోడేనె పూవ
 పోదాము! ఆతల్లి ♦ పూజకే పూవ! ✓

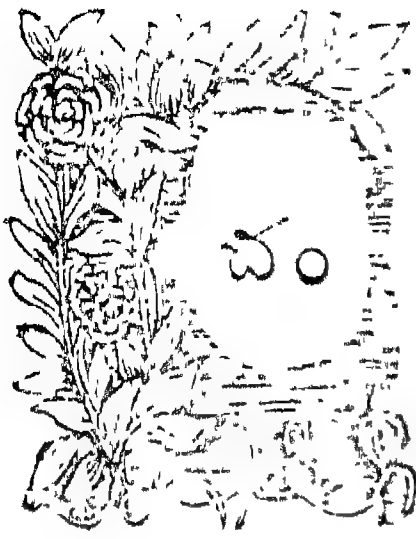

శమి శమయతే పాపమ్, శమి శత్రువినాశనీ
అర్జునస్య ధనుర్ధారి, రామస్య ప్రియదర్శనమ్.

కృష్ణ వేణీహరితసస్య ♦ పృథివియందు
క్షౌరమిప్రణ్య కళ్యాణ ♦ కంఠసీమ
తుంగభద్రాశుభోపాంత ♦ రంగములను
అందికొనుము శమిలక్ష్మీ! ♦ యాంధ్రపూజ.

శ మి పూ జ .

పూ జ

౧

చం

దమామ పూవెన్నెలల్ ♦ జల్లులాడ
నీళ్ళు పులకరింపంగ నెల ♦ యేళ్ళు పాడ
విశ్వమునఁ బుష్పహారణాల్ ♦ విడిసియాడ
వ్రేలవే! తల్లిమెడను పూ ♦ జాలలంతి!

౨

బెగరులేళ్ళును వెరవేడి ♦ పొదలు వెడల
చిన్ని మొక్కలు సైతము ♦ చేవగ్రక్క
జీర్ణ మురళియు మ్రోగ ను ♦ జ్జీవరుతుల
వ్రేలవే! తల్లిమెడను పూ ♦ జాలలంతి!

౩

పొంగిపొడిచిన నదులెల్ల ♦ పుంగజూచి
ఆకసముఁబ్రాకు వరదగూ ♦ శ్లిణాంగ గాంచి
త్రుళ్ళి పూపాడు మేఘముల్ ♦ తొలగనరసి
వ్రేలవే! తల్లిమెడను పూ ♦ జాలలంతి!

౪

నన్యములకుఁ బొలిచ్చు వా ♦ త్సల్యవతులు
మంగళతరంగిణులు, ధీర ♦ భంగి చెప్ప
నాలకించితి భావర ♦ హన్యములను
వ్రేలవే! తల్లిమెడనుపూ ♦ జాలలంతి!

౫

చెరగిపోని చక్కని లిపి ✦ జెక్కినారు
తాల భాగ్యభారత శాస ✦ నాల ఋషులు
వానదెబ్బల త్రుప్పుడు ✦ వాసె, చదివి
వ్రేలవే! తల్లిమెడను పూ ✦ జాలలంతి!

౬

తెలుగునెత్తుట వెలిగిన ✦ దీపకళలు
తెలుగుపాల బేరిన మీగ ✦ డల తరకలు
తెలుగుతేన తీయందన ✦ మ్ములను దనిసి
వ్రేలవే! తల్లిమెడను పూ ✦ జాలలంతి!

౭

భక్తుఁడొక విగ్రహము తల ✦ పయిననుంచ
వీరుఁడొక ఆయుధము మీఁద ✦ బెట్టి గొలువ
కషణము డొక కాడికి ✦ గట్టి మ్రొక్క
వ్రేలవే! తల్లిమెడను పూ ✦ జాలలంతి!

౮

కన్న పసువక్షలేలు నల్ల ✦ గారిపేర,
దేవిపేర కుంకుమను శా ✦ క్తేయలీయ,
విప్రులు సరస్వతీదీక్ష ✦ విరులాసంగ,
వ్రేలవే! తల్లిమెడను పూ ✦ జాలలంతి!

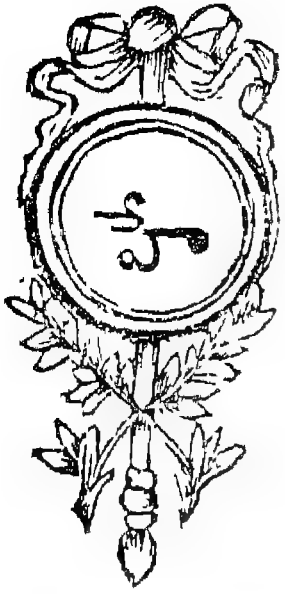
౯

శవులు కవితామధువుచే జ ♦ గమ్మ దడువ,
శిల్పకులు కుంచియలదేట ♦ తెలుపు దిద్ద,
గాయకులు గాత్రరక్తి రా ♦ గమ్మలనెత్తి
వ్రేలవే! తల్లిమెడను పూ ♦ జాలలంతి!

౧౦

పంజరములోని చిలుకల ♦ పాటలందు,
అడవిలోని గొర్రెలకల ♦ నుడులయందు,
ఒక్కటే శ్రుతిచెదరక ♦ పిక్కటిల్లె
వ్రేలవే! తల్లిమెడనుపూ ♦ జాలలంతి!

★ వి ర హ వీ ధి

మపాత్రల చందన ♦ మెండిపోయె
ద్వారములు మోయుచున్నవి ♦ హారములను
సానలం దింకె స్నానక ♦ సాయగంధ
ముబల ! యెవనికొసము సగ ♦ మయి కృశింతు.

గీ. చెక్కుచెదరని పాపట ♦ చిక్కువడియె
వేణిబంధము శిథిలమై ♦ పిరుదులందె
కరగి చెరగిన తిలక శే ♦ ఖలను దుడువ
వతివ! యెవడాహరించె నీ ♦ యార్ద్రహృదిని.

గీ. పాలుపొంగినగతి పొంగు ♦ ప్రణయరక్తి
నాపుకొనలేని పడుచు ప్రా ♦ యంబుతోడ
నమ్మి యెవనికి నీమన ♦ మమ్మికొంట
వువిద ! యీమేఘమాస న ♦ వోదయముల. ✓

పిలుపు

శలు పులకించె గనులకు నిదురరాదు
పైదలి! యేమిటికి నన్ను బాధపెట్ట?
ఏపొదలదాగి పాడె దీ హృదయదళన
దారుణము లైన నన్నగీతమ్ము లెత్తి.

౧

నావిరహగంధగీతి కన్వయముఁ జెప్పి
శిరసు లెత్తుచు నున్నవి చిగురుపొదలు,
సప్యచున్నది కడల నందంపునందె
కావిరంగుల రంగైన మోవివిరిచి.

౨

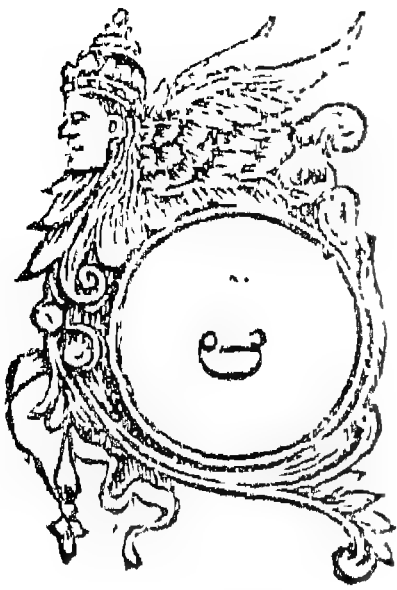
కొసరియాకుంబసపు చెఱుగులనులాగు
గంధవహుని కొఁగిటనుండి కరుణవదము
లల్లుచున్నది శ్రుతులఁ బ్రాయంపువంశి
నాహృదయ వేదనాలాపనములఁ గరఁగి.

౩

వలపు పచ్చనిదని రక్తిమొలవఁబాడి,
విరహ మగుణమని యెడ తపింప విసివి,
చెలిమి నల్లనిదని నిరసింతు విపుడు
ప్రేమధవళిమమని యింక వినుతువెపుడు!

౪

మ ధు మా లి

క సమ్మనఁ బూవులే యుందగించె,
వసుధకడుపునఁ బూవులే పవ్వళించె,
ఆలయమ్మునఁ బూవులే యాటలాడె,
ఏలసాడదు తుమ్మెద పూలపాట.

పవనుకొఁగిటఁ బూవులే నవదరించె
హృదయమందునఁ బూవులే రేకులెత్తె;
తోటలోపలఁ బూవులే తొలకరించె,
ఏలసాడదు తుమ్మెద పూలపాట.

ఎన్నియెన్ని భవంబుల నేమియేమి
పూజలనుజేసి పట్టి తీ పూలనోము!
చైత్రు సహవాససుఖము లేచాయ నబ్బె
తేటసేయుము తుమ్మెదా! పాటఁబాడి.

తుమ్మెద .

+ ✕
కష్టములను శారదచంద్రికలవిధాన,
దుఃఖములను తొల్కరివాసతునుకలట్టు,
లనుభవించితి,—చిత్త మాహ్లాదపులక
వివశమయి సేయునృత్యమున్ విడువకుండ.

స్తవ్యభరణీతలంబైన జననియొడివి,
పరిమళేంద్రగాఢమగు భామసాస్సునందు,

వేదఋక్పూతమగు యజ్ఞవేదిమీఁద
సెలమి—నాదుకొమారమే నిలిపికొంటి.

౫

ఆటలాడితి వెన్నెల యలలపోల్కి,
పాటలనుబాడితిని సెలయేటిపగిది,
సంకెలలు కాశ్యపాండెల చాయఁగొంటి,
అన్నిటను—బాల్యలీలలే యనుభవించి.

౬

పాటలు తలాడఁగాఁగ ని పన్నుళించి,
పాటలను జెలికత్తెలభాతిఁ బిలిచి,
పాటలే బీవయాత్రకుఁ బథముఁజూప
వచ్చితిని, యంపకమ్మలపాటతోడ.

౭

ఇంతకన్నను నోము లే నితర మెఱుంగ,
ఈశ్వరుఁ డనుగ్రహించె నా కీ భవఁబు.
నవ్వుచును బుట్టి, నవ్వుచు నవక మొంది,
నవ్వుచునుబోదు—నిదియె నానగ్నలీల.

౮

పాంథుఁడు.

మధుస ! యేటికీ చంచలపథముఁ గొంటి
పొక్కపువ్వునకుఁ బెట్టుదు ‘ చక్కిలింత ’
పొక్కపువ్వునఁ బానీయముఁ గ్రుక్కగొందు
పొక్కపూవును గీతితో నుత్పలము.

౯

అంతులేనియాక సమానఁ గొంతినేవు,
కుటిలపవనవీచికలందుఁ గొంతినేవు,

కువలయోన్మీల రేఖలఁ గొంత సేపు,
త్తుల్లిపడుచుఁ దిరిగెదు మత్తునివిధాన.

౧౬

తుమ్మెద.

చంచలుఁడనొదు నవనికిఁ జలనమొసఁగ,
విరహినగుదు శుష్కితులకు వేడిదార్ప,
మత్తుడనగుగు జతలకు మత్తువెట్ట,
లేదులే దన్మతం బిందు లేశమయిన.

౧౧

ఒక్కపువుపొంత నాడుదు, నొక్కపూవు
పజ్జఁబాడుదు, నొకపూవు సెజ్జమీద
శిశువువలె నిదురింతు నీ చిత్రదశల
చక్కదనములులేక నా జన్మమేల?

౧౨

చిత్తచాంచల్యమన్నను సిగ్గులేదు
మతిభ్రమణమనినను నవమానపడను,
సన్న నాపూలనెడఁదీసి భిన్నభిన్న
మార్గముల కీడ్వకున్న సమస్కరింతు.

౧౩

తారలన్నను, మణులన్న, తనయులన్న
పులుఁగులన్న, గీతములన్న, పూవులన్న
నామవాచక భేదముల్ నాకుమాత్ర
మన్నియును బూవులేయగు నార్ద్రదృష్టి.

౧౪

పూలకొఱకయిపుట్టితి, పూలలోని
తియతేనెను దీయుచుఁ దిరుగువాడ,

నెవుడు నాడుచుఁ బాడుచు నిదియె—నిజము,
భ్రమయ్యె; యున్నాదమో; కైపో; వలపో; సాలపో! ౧౫

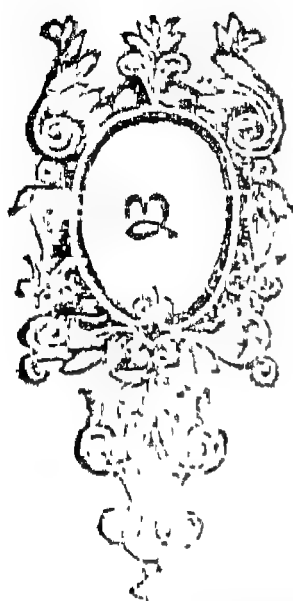
ఈమధువ్రతమును తుదకెల్లజరిపి
వదలుదును తేనె పెరలతోఁబాటు పృథివిఁ
బిదవ నరయుఁడు చంచలహృదయచంచ
రీకగీతిసంగ్రహమును బ్రీతితోడ. ౧౬

ప్రేమచేఁ జెమ్మగిల్లిన హృదయరాగ
ములను నడిపింప కాల్వ లెందులకుత్రవ్వ?
నడువనిమ్ము నచ్చినభంగి నొడుపుచొలయు
వాలకముతో నెడపెళ్ల వాఁకలట్లు. ౧౭

గీతాంచేహి

౧

కన్యామీరాబాయి.

తతపించెద ♦ వేమిటి కింతీ!
కాంతి విరహమున ♦ కగ్గి కృశింప
వలపులువాడిన ♦ ఫలమేమిగలదు
వాసనవోయిన ♦ ప్రసవము లేల.

ప్రేయసివని నడి ♦ రేయి నేతెంచి
వాకిట నిలచిన ♦ బలుకకపోతి!

సందెకడల నిండు ♦ సందెడు కురులు
దువ్వుకొనుచున్న ♦ మవ్వువు సొగసు
చూచిచూచి సకియా! ♦ సొలినమనసు
ఆపఁజాలక విరి ♦ హంబున వెడలి.

మెల్లమెల్లన నును ♦ పిల్లనగ్రోవి
వాయించినాను నీ ♦ వాకిలిముందు
చూడవైకివి నను ♦ సుందరి యపుడు
కడగన్నుల రాగ ♦ కళికలు గురియ.

నగరిన పయ్యెద ♦ చెంగులు గనక
చెమరించు చెక్కుల ♦ చేష్టలు గనక
ఉయ్యాల లూచెడి ♦ యుత్తమవేళ
శియ్యలు సవరించు ♦ తియ్యనివేళ.

నీహృదయము కరు ♦ ణించునొ యనుచు
నీరాగములు రవ ♦ ణించునొ యనుచు
అలత “గీతాందేహి” ♦ యని పాడినాడ
“ధన్యమీరా” యని ♦ తలపించినాడ.

నాగర * గురుచర ♦ ణంబుల మరగి
లోకాపవాద వి ♦ లోలత కడలి
ననుజూడ లజ్జించి ♦ తనుపమగాత్రి!
ననుగూడగ నను ♦ మాసము పడితి.

—

దా నీ శ్లే మ.

సాధంపులేలోయి ♦ సావాసకాడ!
ఈదీనురాలితో ♦ నేమి వాదాడ
నీగూపురేకల ♦ నెమ్మని వలచి
ఎన్ని వెన్నెలరేల ♦ నీడ్చితి వగల.

మబ్బులు గ్రమ్మిన ♦ మాపులయందు
పులుగులు పాడిన ♦ తొలిజాములను
నీసేడలే భ్రమ ♦ లోన నీక్షించి
నీయదుగులజాడ ♦ నే యాలకించి.

నడిరేయి యసకయె ♦ నకనక పడుచు
పడకటింటిరిలుపుల్ ♦ పక్కున తెఱచి

త్రుళ్ళుచు నటునిటు ♦ త్రోవలు సూచి
యడియాసపాలయి ♦ యారడి కడలి.

అందెలు మ్రోగునో ♦ యసి జంకిజంకి
కుచ్చెళ్ళ పెళపెళ ♦ కను క్రుంగిక్రుంగి
సిగ్గున మ్రగ్గుచు ♦ జింతఁ గమలుచు
ఎన్నెన్నివారులు ♦ చిన్నవోయితిని.

మీరాబాయి, డేమ—వీరు ఉత్తర హిందూస్థానపు
భక్తురాండు. వీరు పాడిన గీతములు భక్తిపరవశములుగ
గానము చేయబడుచున్నవి. ఈపై రెండుపాటలును హిందీపద
ములకు యథానువాదములు.

మీరాబాయి

నీతిమాలిన దని ♦ సిందించెదరు
జాతిజాతిన దని ♦ శాసించెదరు,
సిగ్గువీడిన దని ♦ చిన్నమాటాడి
పరివశురాలని ♦ పాపముల్ పలికి,
వీధులఁ బోవఁగ ♦ వేలెత్తి చూపి
నొవ్వఁజేసిరి నా ♦ మవ్వపు మనసు
విసపు గిన్నియ నా ♦ పెదవినిజేర్చి!
కసిదీర్పుమా “ నా ♦ గర ” గురుమాళీ!

మదవతులమోములను చందఃమామసోబగు
 అందెరవళుల నందంపు ♦ హంసపలుకు
 కంటెదవుల బంధూక రః క్తిమయు విడచి
 సుభగశారదరమ యెందో ♦ సురిగిపోవు.

శ ర దృ తు వు.

ప్రవాసరాధిక

చ. చదలుపయోదమాలికల ♦ శ్యామలమయ్యదమాలపంక్తులన్
కొదమవనమ్ము చీకటుల ♦ తున్ నెలవయ్యె, గుమారభీకుడి
యదుసుతుఁ డిల్లుఁ జేర్చు మని ♦ యాచెడినందని దేశ మాలకిం
చి దెసలుసూచుచుంజనియె ♦ స్నేహతపస్విని గాధయొంటిమై.

మ. కడలం గాల్గుడ నేగు త్రోవరుల సై ♦ గల్ గానఁగారావు, చే
పెనుపాలిండ్లదుచుల్ మరుల్ గొలుపగో ♦ బృదమ్ముపోలేదు, పెం
పుడులే యై నఁగదంబకుజములదా ♦ పుంజేర వీసంజరా
యిడి వీధి ముఖమందు నెం దుసితో ♦ యీ! ముగ్ధగోపాలకా

గీ. చెదరివిరిసిన యాచెయ్య ♦ కదుపులెల్ల
మందఁ గొనఁగ నాకర్పించు ♦ సుందరాను
రాగ రాగగీతికలైన ♦ రావు కృష్ణ!
యెంతచెవియొగ్గివినిన నీ ♦ ప్రాంతమందు.

ఉ. పచ్చనియాకుజొంపముల ♦ పైబడు నందపునందెవన్నియల్
విచ్చిననీసిగన్ ప్రతిఫ ♦ లించిన మించులునేని దోప వీ
ముచ్చటయెసతోపున వి ♦ ముగ్ధుడ! దట్టపు చెట్లనీడలం
జొచ్చితో? యల్లికొన్నసాగ ♦ నుంబొదలంగనుచాటులైతివో!

చ. పొసపొసబూలపిండికణ ♦ ముల్ కణముల్ దొరలంగపూతమో
చిన యెలదీవయిండ్లకడఁ ♦ జిక్కని నీ చరణాంక రేఖకల్

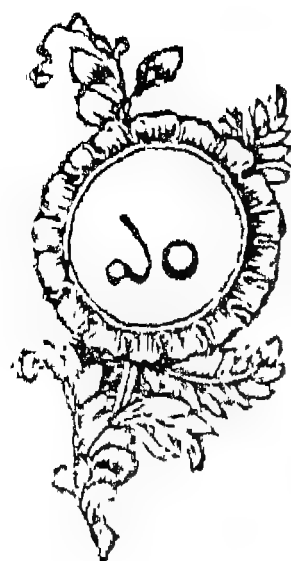
గనబడ, వార్త దర్భలునఁగమ్మునగమ్ముగ్రసించు చావలన్
జలిన కురంగపుత్రికలు ♦ సైతము చూపవు నీదుజాడలన్.

ఉ. పాదములొత్తుకో నిసుక ♦ వాగులరేవుల కాలద్రిప్పి యా
యాదరులంబ్రదోషసమయప్రియరాగములాలపించు వే
ణూదయభాగ్యమెందణఁగెఁనోఁదు? కుమారయశస్వి! పల్లవ
స్వేదములైకటంగిన సఁసిన్ వెలయింపవు పో వనస్పతుల్.

సఖీసంవరణం

(రవీంద్రమహాకవి పదావళినుండి తెనిగింపబడినది)

తనింతెలె నాడు ♦ కాంతుని వగలు
సెగలయి నాయెద ♦ తెగ దహియించు
కసికర మెఱుంగడె ♦ శపట నాటకుడె
ఆడుదాని రహస్య ♦ మారయలేడె

అబలల కతిధిగా ♦ నరుదెంచు ప్రియుడు
సందెలు గ్రుంకక ♦ ముందేలరాడొ?
చీరగట్టక మెయి ♦ సింగారములు
సవరింపక పూల ♦ సరులు మునుపక
ప్రాలుమాలికతో ♦ బవళించియుండ
బిరబిర నచ్చునె ♦ ప్రియవల్లభుడు
వీషని వలదంచు ♦ నా మోహనుని
కాదని పల్లెత్తి ♦ వాదాడలేనె;

దినమంతయు తఱి ♦ తీపితోగడపి
సందెలఁ బిలుచుచు ♦ సఖులను బంపి;
నగలు పెట్టుకొని యం ♦ దమ్ములు దిద్ది
సన్నపావడ సొగ ♦ సారగఁ గట్టి
కర్పూరపు దీపి ♦ కలు నెలిగించి
పరిమళములు చిమ్ము ♦ పాన్పు లహర్చి
పన్నీరొలికెడి ♦ పందిలిచాయ
రాయంచటాడు న ♦ రస్సులకెటన

వీణతంతుల నాల ♦ పించుచుఁ గొంత
 వేణుగీతల వల ♦ పించుచుఁ గొంత
 తనకోసము విచారి ♦ తాళఁగలేక
 ప్రణయ వేగము మది ♦ భరియింపలేక
 బేలతనంబున ♦ వేచిననాడు
 నాచాయ రాఁడేమి ♦ నా నాయకుఁడు
 నన్నుజూచుచు వద ♦ నం బటు త్రిప్పి
 తొలఁగిపోవును “చీర ♦ తోడే” చెలియ!
 సైపజాలక తమి ♦ దీపము దీసి
 శయనింపబోయెడు ♦ సమయమునందు
 చోటిమ్మని నోలు ♦ చును వచ్చు సఖిరొ!
 లేదని పల్లెత్త ♦ లేనపుడైన
 వాకిటి పొంతి నా ♦ వల్లభుఁడుండ
 చూచి యోపగలేదె ♦ సుదతి నామనసు.

*

*

*

తోడివారలు చేను ♦ త్రుళ్లుచునుండ
 పెడత్రోవల తాను ♦ నడుచునె ప్రియుఁడు
 వంచిన మొగమెత్తి ♦ కాంచఁడె యొరుల!
 పరితాప మించుక ♦ పలుకఁడె హితుఁడు.
 నాథుని చేష్టల ♦ నామదిఁజూచి
 అనందమే మిధ్య ♦ యని తలపోతు.

ఒక్కొక్కమాటు వి ♦ యోగపు వగల
హృదయ మింతింతలై ♦ చెదరి తపింప;
తీయని ప్రేమకు ♦ దోయిలిబట్టి
ఆసవెట్టిని యుడి ♦ యాసకు మ్రొక్కి;

“అబలల హృదయము ♦ లభివసియించి
పరిపాలించు నో ♦ ప్రణయతపస్వి!
నగులఁ ద్రమించుట ♦ పాపము సుమ్మి!
అంతకన్నను శవ్త్వ ♦ మవనినిలేదు.

జగముల నేలెడి ♦ సర్వమయుడవు
నాగసులఁ గరిగెడి ♦ సుందరాంగుడవు
ఆనందసాగర ♦ మం దందమయిన
గడుసుబంగరు నావ ♦ నడువఁగలేవె?
అన్నెముపున్నెము ♦ నారయలేని
ఈయబలల భ్రమి ♦ యింపగనేల?
నీవునీనని లాల ♦ నీయపుగతుల
నమ్మువారిని వగ ♦ కమ్మఁగనేల?
ఈయాడుంబుట్టు ♦ విశనాకుఁ జాలు
పూలదండఁగ నను ♦ బుట్టింపవోయి!
లమ్మిపూవుగ నను ♦ దయజూడవోయి!
కనకచేలముగ నన్ ♦ గరుణింపవోయి!”

అని తలపోసెడి ♦ యర్ధరాత్రముల
విసివి వేసారిన ♦ విసమపు నిశల

ప్రాణముపైఁ గాంక్షు ♦ వదలినవేళ,
 ప్రేమపైన విరక్తి ♦ ప్రామినయెడల,
 కిలకిల నవ్వుచు ♦ కేళీనిరతి
 నందగాడై చెల్వ ♦ చిందెడు వగల
 ననుడాయగపచ్చి ♦ నానిద్రలేపి
 నను పరవశఁజేయు ♦ నానాగతుల;
 తహతహఁదాద్దు వి ♦ రహబాధలెల్ల
 అప్పు డసత్యము ♦ లని యెంచికొందు.

*

*

*

ఎన్నితీప్సలువెట్టి ♦ యెంత వేచినను
 ఎడబాయఁజాల దీ ♦ హృదయం బతని
 పలుభవముల యందు ♦ పలువేసములను
 ననుగరగించిన ♦ నాయకుఁ డితఁడె,
 అభిమాన మెడలిన ♦ నవమానమయిన,
 అఖిలలోకమ్ములు ♦ నాడిపోసినను
 నాథునిపైనిల్చి ♦ నగ్నమ్మయిన
 నాయనురాగము ♦ మాయచె చెలియ!

*

*

*

మే ఘ ము

శా. ఆకాశంబున జేలుకాడె సొగ్గసె ♦ యాపాథయోపానితం
బాకీర్థాలకజాలకంబులన పా ♦ యల్ పాయులై మేఘముల్,
రాకాచంద్రవిలాసముల్ మునుఃగువాఁటన్ నైల్యనూల్యంబులై
ప్రాకృజీకటిచెట్లసోయగవుపూ ♦ రంగుల్ దిశాంతమ్ములన్.

సీ. చినుకుచిన్మునకుఁ జీ ♦ లిన చిన్ని రేకుల
తోడ పద్మంబు ల ♦ ల్లాడఁ దొడఁగె
ధారధారకు మాపు ♦ తెగిలిన చిగురుల
తోడ కొమ్మలు సొంపు ♦ లోడఁగడఁగె
జల్లుజల్లునకుఁ దృ ♦ ష్టు సత్పు తీయమ్ము
తోడ చాతకము ల ♦ త్తాపసాగె
ఉరుమురుమునకు నం ♦ కురమైన మొలకల
తోడ వేమవులు తూ ♦ గాడనయ్యె

గీ. భేదమును మోద మవనికి ♦ గీయకొలిపి
ప్రాథవయి నటియింతు వా ♦ పాథలక్ష్మి!
పల్కలేక ప్రాల్బాలు నా ♦ నాల్కగూడ
క్రొత్త చక్కిలిగింతల ♦ గుస్తరింప.

ఉ. ఎండిన బీళ్ళయందు నుద ♦ యించిన పచ్చిక కండ్లపండువై
యండగచూడియాలుతల ♦ లూపుచుఁబోయెడి, క్రొత్తనీటిచే
విండెదటాకగర్భములు, ♦ నిష్కుటముల్ కడుశ్యామలంబులై
మెండుకొనెన్ వనిన్, మొగిలుమేసెఁబ్రభాతములందుగొండలన్.

శా. నీడల్ గట్టంగ భూమియందు, చదలన్ ♦ వ్రేలాడుకాదంబిని
 చూడకృష్ణకలాపగుచ్చములపైఁ ♦ సూక్ష్మల్ దలాక్షించి, లీ
 లాడోలాసుఖలాలనీఁగురలి నా ♦ లనాగె సృశ్యోత్సవ
 క్రీడోన్మాదములై మయూరములునా ♦ రెకపింఛముల్విప్పుచున్

గీ. కడలిమూలలనుండి పి ♦ క్కటిల లేచి

బొబ్బరిల్లుచు మబ్బులు ♦ పోవనాగె,

గుబ్బెతలు చిత్తచపలత ♦ గుబ్బటిల్ల

చల్లని మిథకకలాపనుల్ ♦ చదువుకొనుదు.

ఎవరు ?

I

అచున్న కలంకాదిచీరచేటఁగు
 అనగ నాశామఁఖంబుల నందగించె
 భాద్రపదనీలనీరదపంక్తు లపుడు
 వ్రాలుచుండె నభోమణి వాడుకళల.

తామ్రవర్ణీప్రవాహంబు దరులుదాటి
 వటదఁబెట్టినయట్లు చూపఁజే సంధ్య
 మెఱలి చనుచుండెఁ బసపులు మార్గలక్ష్మి
 యాటలాడుదువలచు నొయ్యారినడల.

కృష్ణయొడ్డున నేకాంత కేళిఁగోరి
 కూరుచుంటిని యొక చోటఁ, గొండనీడ
 లొలయఁగఁ గుమారకోమలమలయపవన
 మల్లనల్లనఁ గెరలి యుయ్యాలలూగ.

ఎఱుపువిఱుగదయ్యె నేటిసీల, నొకింత
 మునిఁగియుండె టెల్లుపూలపడక,
 దరులనలుపు మిగుల దర్శనీశుమ్మగ
 నచ్చటచటఁ గానవచ్చుచుండె.

కృష్ణవేణియందెలమ్రోత యింపువోలి
 లాలిత తరంగ భంగి మూలావసరణి
 శ్రవణలాలనమొనరించె, పరిసరమొన
 వేడుపు లనుగ్రుఱులు మూరిపెములుగొలుప.

నిండికొన్న సంధ్యారామణీయకంబు,
 పొంగిపొగలు స్రవంతీతరంగశోభ,
 యొండొరుల ముద్దులాడుచు నుల్లసిల్లె
 లసదపూర్వప్రణయలగ్నలాలనమున.

ఇంతలోన రక్తిమ శృణ్వించిపోయె,
 చీకటిజడల్ ముడల్ విచ్చి చిందులాడెః
 గాని విశ్రాంతిగనలేదు కర్ణమోహ
 లలితమైన వీచీవేణుమిళితగీతి.

పొడలయం దెందొ కనరాక పూర్ణసరిను
 శమునఁ ద్రోవరులనులాగు సుమములట్ల,
 కటిక చీకటిలోపలఁ గానరాక
 పాడుచుండిరి గంధర్వభామలెవరొ.

హూ! రనుచు ఘోషిలెడి యేటిఁ బాటఁబాడ.
 చూపుదగులపు పాలయిసుక పడకలు
 గాని, తెల్లుపూఁబొన్నులుగాని, మునుఁగ
 నట్టి గట్టుల నలుపుచిహ్నములుగాని.

చాకిరేవునఁ గాలెదు శవమొకండు
 మినుకులాడు దీపముతోడఁ జనుచునున్న
 నావ యొకడుమాత్రము దోచె నాకుముందు
 హృదయ మేదోకలస్ఫూర్తిముదితమయ్యె.

అపుడు చప్పుడుగాకుండ నెడుగులిడుచు
 నెవరొ నడయాడు సరిసన్నలేగుదెంచె

తొణకి యలసాలసములయి తోచు నూర్పు
కెమ్మెరలబట్టి వలగొనె గచ్చదనము.

స్ఫుటముగాఁ గానరాని యాసాగనురూపు
ఎటుచనుచునున్న యనుమానమెత్తెనాకు
తదభిముఖుడఁగా నూరించె నదియు నన్ను
సంవృతంబైన కవి కావ్యతైలి వోలె.

ఎవ్వరి చిహ్నుచీకటి నేకతమునఁ
బోవువా' రని యడిగితి ముందు నేను
ఎడతెగని వేణుగానమం దడఁగెఁ గొంత
నాదుకంతస్వరంబు విన్నాణముగను.

ప్రకృతిసాక్షిగఁ బల్లెత్తి పలుకలేదు
తన యుదంత మావంతేని చనువుపెనఁగ
పరిచయములేనివారిల వరుసలేడ
వలపు వాడల ననియైనఁ దెలుపలేదు.

మేలిపూదండయొకటి నామెడనుపై చెఁ
జుట్టుచెంగావించీర యంచులుబిగించి
పిరుదు లసియాడఁగట్టిన వెలదియోర్తు
భ్రాంతిమౌనసవీచికల్ అంపిలంగ.

మగువహస్తమ్ముతోఁ దనమస్తకమును
నాభుజస్కంధమందు న నఁగఁ దవిల్చి,

చేరెడేసికన్నలనిండ ధారగట్ట
విడిచె నశ్రులు పమ్మొద తడియుచుండ.

పద్మమూఱునోటి తాంబూల పరిమళంబు
తరుణమగుచాణి మంచిగందంపుఁబూత
ఫాలతెలినున్న కస్తూరివాసనలును
నాదుహృదయ మాకర్షింపలేదు మొదల.

సగముతడిసినపైటయు, సగమావ్రాలి
యున్న కనురెప్పలను, సగ ముడుకురక్తి
మనసు సగము, సిగ్గు సగముఁ బెనఁగులాడు
నాయుమ శుభస్థలే సగమాయె నాకు.

వింతపై వింత మంచుగప్పినవితాన
ననుజెనకి యాక్రమించెఁ గృష్ణాతటాన,
అకట! యేటియానంద భిక్షాటనంబా!
మోహనములై న సంకేతభూములందా.

ముదితపెదవి సిగారింప ముత్యమంత
మాటలాడనికొఱత యారాటపెట్ట
పైటదడుపు కన్నీళ్లతోఁబాటు నాదు
మనసుఁదడిపె ననేకభావనలు నపుడు.

కాంక్షలే నిన్ను విడచెనో కలికి! లేక
నీవె కాంక్షల విడనాడినావొ దెలుపు;

మీనిశీధ తారలతోడు! కృష్ణతోడు!

చెడ్డయొట్టున్న దిశమీద జెప్పవేని;

అనుచు మారమునకు విచవచ్చిచినగాని

యెలుఁగుఁబెట్టియామెఁ బలుకరించి

యూరకుంటినంతి, నొకకొంతసేపటి

కబల యిట్టులనియె నమృతవాణి!

II

ఓర్వలేనిచాకెవ్వరో యొకరినొకరు

పోల్పుకొనకుండఁ గ్రిందకువాల్చినారు

నీకు నాకును నడుమ నీ నీలితెరలు

సెజ్జపయి ప్రణయలమధ్య లజ్జలాగు

ఎవతపనుచు నన్నడిగితి వీవు నుండు?

ఎవఁడవని నిన్ను నడుగరాజేల యిప్పుడు?

నందియమ్మందితోటు నాయందెరవళి?

వల నీవాలకము నంశయింపరాదు?

ఎవతెనని స్పష్టముగ వచియింపఁగలనా?

అనువుగాఁగన్నవారింటి యాడుబడుచు

నీడుగాఁ గొన్నవారింటి తోడికోడ

లిని, గ్రహింపు విందెనతెనో! మనసులోన.

ఒకనికిఁ గుమారితను, మఱియొకని కాలి

నింక నొకనికి తల్లిని యిందులోన

నెవ్వరితోనో? భావింపుము హృదయమందు
వానివకుసలు జ్ఞానసంభవములేని?

నన్నుగని వారవైచి ప్రాణములువిడచె
ససటిచందాన ఊయచ్చు, యప్పుడాది
పెంచి రిజుచేతులంబెట్టి పిన్ని మొదలు
గాగ నాపజనంబులు కాంక్షతోడ.

వెన్నతోడ పండిన ధవళాన్నములను
ఎండ బడి భుజించుటే యెఱుగనెపుడు;
పూఁతెసలుగుల తలయంట్లు బోసికొనక
శుక్రవార్ష ముఖిమ్ములే చూడలేదు.

అడుమరుగు వ్రష్పముపోల్కి నందిముగను
నన్నుబెంచుచునుండి, రై నను మదీయ
తరుణసౌందర్యరేఖలే యిరుగుపొరుగు
అడిపోతల్ కాశరషాయె నోయి!

చదువుఁజెప్పెను నాకొక నాటియింటి
చిన్నవాఁడు నేరుపులు పుప్పించుభాతి,
నలవిడియె గొంతచక్కని యశ్వయంఘ్ర
పాటవమును నలంకారపరిచయమును.

అందిమయిన పద్యంబుల నల్లునతఁడు
నునుపుఁబోగుల పట్టు నేసిన విధాన

పాడఁగలఁడు తియ్యని యుష్మపదుల నెల్ల
సందెలందుఁ గల కల కషాయఫణితి.

పాడుచుందు నే నాతఁడు పాడినట్లు,
చదువుచుందు నే నాతఁడు చదివినట్లు,
ఇరువురముగూడి యొక్కప్పు డేకకంఠ
సరణిమై నాలపించు ముచ్చటలుగలవు!

తేటలారెడు శుక్ల చంద్రికలమాద్రి
మా వయసుతోడఁ జెలిమియుఁ దీవలెత్తె,
యూరివారల దృష్టులు గోరగింప
నాల్కు లపవాదరచనలుఁ జిల్కరింప.

కొమ్మకొన నందగించిన క్రొత్తపువ్వు
ఎంబతెందఱి కెన్నెన్ని చందములను
భిన్నభిన్నాశయములు మొల్పించునవుర!
ఐక్యగతియె ద్వైతాద్వైత మైనరీతి.

కావ్యకలలసింగారించు కవులమనసు
నభిమధువుబోలె నాసెంతు మనవరతము
నవరససుధాకణాస్వాదనమును మరగి
తనివియే యెఱుంగము స్తనంధయములట్లు.

చదివినకొలంది నాత్మల నుదయమయ్యె
భావములు స్వాతిముత్యాలకోవలటుల

బాల్య సంలక్ష్మమైన ప్రపంచరక్తి
పాలుపిటీగిన గతియు య్యె బడుచు పాడ!

III

పగలు రే లిట్లు దిన మొకయుగముగాఁగఁ
గడుచుచుండఁ గొఁడొక ప్రాప్తపాడుపు వేళ
బిచ్చమునకయి బైరాగిపిల్లయొక తె
వచ్చెఁ బాడుచు గోయిలల్ మచ్చరిగప.

మాసిన మొగాన చెక్కి-ల్లమవ్వ మొలచు,
పచ్చతంగేటి పూరేకువఁగి మేని
పసిమి మురికిపేలికలలో వాడుచుండు;
ధూళిమునిగిన బంగారుతునుకఁబోలె.

ముదిత యింతంతవాల్లనుల్ బెదరిబెదరి
యెంతనరకుఁ గటాక్షింపె సంతవరకు
నల్లకలువపూవులతోఁగఁగములు నిండె
పెండ్లివాకిండ్ల చందాస వింతభంగి.

అబల యలుగులుదీసిన యన్యుతసరసి
సరణిఁ గలకంత మెత్తి మూర్ఛనలునింపె,
నన్నివిసరులు విసరె నాకన్నెవాట
నన్నివిసరులఁ బొరవశ్యములె గురిసె.

పూరినడిసెముందట బేవపారిజాత
సాల మహిపరిమళములు జల్లుకరణి,

ఎక్కడఘటిల్లెనో మెల్లచక్కదనము
లా దరిద్రకుమారి మోహనపువాణి.

కడుపునిండఁ గమ్మని యన్నకబళములకు
నోచుకొనని యాకన్న కే నోములిచ్చె,
రాలుగరిగించు గంధర్వలాలనమ్ము
జన్మవాసనలెంత నెడములొ జగతి.

మలినవసనమ్మఁగట్టిన మలిన తమపు,
మలిన భ్రూన్నములుదిన్న మలినవాణి,
నెట్టు లాసించె నొకొర! యీపుగులుకు
అళల కిన్నరీమర్లభ మయిన గీతి.

తీవ లెగలాగి దిగలాగి తీవరించు
వైణికులకుఁ జరంతనాభ్యాసపటిమ
స్వరమ లనుబ్రస్తరించెడు పాటకులకు
అమృతసదృశమ్మయిన గీతి యబ్బదేమొ!

మొగము నవనీతమృదులమై యెగయుచెలికి
మనసు నవనీత మయియుండ దనుటనిజమొ!
వనలతలకును నుద్యానవనలతలకు
జేద మరసినకవి యెంతవేత్తయగునొ!

గాత్రమెత్తి యా బెరాగి కన్నె యట్లు
పాడుచుండెను, వాకిండ్లవాడలెల్ల

చిత్తరువులతో రాణించు చెలువుదోచె
ఎచటివా రచ్చటనె చలియింపకుట.

వీధి వీధులఁ బొరలె నాబిడి విలాస
రాగలాలిత గానతరంగ భరము
చెలి తమలపాకు తీవ పాదులకుఁ బాటు
ధవళజలకుల్యభాతి నార్ద్రంపుగతుల.

ఆమె పాడిన పాటల నాలకించి
అందుముకుళించియున్న భావార్థముంచి
ఒకవిధంబైన యున్మాదచకితదశల
కగ్గమెతి మే మిదుపుర మద్భుతముగ.

IV పాట.

పున్నమజాబిలి! ఓభామా!

పూచినసుఖరాత్రి నోభామా!

నెవ్వగతారలు! ఓభామా!

నిదురఁబోవనివేళ నోభామా!

పవనునిలాలన కోభామా!

పువులువేచెడి సందె నోభామా!

మొగలిపూరేకులు ఓభామా!

మొగములెత్తెడివేళ నోభామా!

సమీప మోహము నోభామా!

నిలిపి యోగంలేక ఓభామా!

జెన్నెలలేతెంచు ఓభామా!

సన్న ప్రోవలుబట్టి యోభామా!

తీయనిగీతము లోభామా!

తీసిన తెన్నుల నోభామా!

సాగసుప్రేమపుదీప మోభామా!

చూసినజాడల నోభామా!

భావోత్తర్యము నోభామా!

పఱచిచేసినదారి నోభామా!

ఎవరునుగనకుండ నోభామా!

యేకాకినై లేచి యోభామా!

కాళ్ళునొప్పులుపుట్ట నోభామా!

కడునడివచ్చితి నోభామా!

నీమేలివడకిల్లు ఓభామా!

ప్రేమతో వెదకితి నోభామా!

వేసినవాకిండ్లు ఓభామా!

వీడంగదట్టితి నోభామా!

సుఖశయనంబున నోభామా!

సోలిన సుప్తిని నోభామా!

కాటుక రెప్పలు ఓభామా!

కబళింపనీవుంటి నోభామా!

మీటికి న్నెక ఓభామా!

పాటనాడగ లేదు ఓభామా!

ఏబంగరుకల లోభామా!

నీవుంటివోయిస్సో నోభామా!

కనురెప్పలెనను ఓభామా!

కదలలేదేమిప్పుడో నోభామా!

బొటన వ్రేలియినను ఓభామా!

చిటు కనలేదప్పుడో నోభామా!

ఆపరవశదశ లోభామా!

యడలింపరాదని యోభామా!

అమగుకదలకుండ నోభామా!

ఆవలవచ్చితి నోభామా!

నీప్రేమయాగలాట మాభామా!

నీకొప్పగించితి నోభామా!

సందెరంగులబూయు నోభామా!

యందపువాకిండ్ల నోభామా!

స్వరమధుధారలు ఓభామా!

జల్లులొరిగిచోట నోభామా!

ఆనందసూత్రము లోభామా!

అల్లు తెల్లన్నిబెట నోభామా!

నాయాటపట్టుటె యోభామా!

ననుపున్న ర మ్మట కోభామా!

V

గీ. అతఁడు వలచినప్రేయసి యెక్కువయనుచు
నేనువలచిన వన్నెలా డితఁడనుచు
వేటువేటైతి మంతెట, చారుజలద
గర్భమునువదలిన జలకణములట్లు॥

గీ. ప్రేమపుష్పమ్మపైఁ గాంక్షఁబెట్టి మనసు
లుక్కటమ్మగు విరహాన నుడికి కమలఁ
జీలిపోతిమి త్రోవలఁ జిరవిలీన
మధురమైతి శరన్నేసుమాలగాఁగ॥

గీ. అందమైనచందములఁ బ్రియమ్ములయిన
యాటపాటల భక్తిలీలానురతుల,
ప్రియుని సుఖశోభనమ్మఁ గోరితిని నేను
సరససుమములఁ బ్రియుఁబొందు చెత్రిచాయ.

గీ. కర్కశములగు నియతులఁ గష్టమయిన
జపతపంబుల, నిష్ఠాప్రచారగతుల,
ప్రియసమాగమపుణ్య మర్థించె నతఁడు
భిష్మతపన రోహిణిఁబొందు గ్రీష్మనట్లు.

(౫)

గీ. ప్రొద్దుపొడుపులఁ గమ్మని పూలజతల,
 సంచెపెళలఁ జల్లని చందనముల
 నికల మధురవీణాలాలనీయరుచుల
 నదిమొదల్ ప్రియుఁ గాంక్షించి నెదకుమంటి.

గీ. పైరదిరిగి కళ్యాణపు పాటఁబాడు
 పచ్చివారిని బతిమాచి భంగపడితి,
 “ముందుముం”దని వినఁబడ్డ మోహనోక్తి
 సూత్రములులాగి నట్లు లంచులను నడచి.

గీ. సంకెటలుత్రొంచి పోదుఁ బూసంకెటలను
 బ్రియుని బంధింపవలెనంచు పిచ్చవాడ !
 నాకు సహకారివగుచు నీనావ నిచ్చి
 కృష్ణ దాటింపు, మవల సుఖంపనగును.

గీ. నావ నడియేట నర్తించె నటివిధాన,
 నిష్కమించిరి పాత్రల నియతివారు,
 అలలచేతఁ బాడించె బాటలను బ్రకృతి
 యపుడు నిమ్మకు నీరెత్తి నట్లులుండీ.

కో యి ల

ప్రమదర సాలసోదయా తరంగములకా దగిలించి, చరన
శ్లేషమన నుమాలలూపెద నయారె! జగంబులఁ జేతన ప్రపం
చము బహారంతరస్థలనసంగతీ మాని ప్రశాంతమయ్యె, నే
త్రములకుఁగానరావు మధురఁబుగఁబాడెద వెందా! కోయిలా!

గీ. శాంతిసాగరమగ్నమా జగతియందఁ
దావకీన సరసఘోషయే వినంబ
డెను, నడికిఱేయిగుఱ్ఱు కారడవికెలన
వినుచు నెలసోన బిలబిలధ్వనులఁబోలి.

గీ. మాదు సుశృతంబువలన నీ మధురసూక్తు
లింత వినఁబడు కాక దవ్వితయున్న
నిస్తరంగానిలాబ్ధి సంధించి యణఁగి
పోక, పఱతెంచుటెట్లు నీపోక లిటకు.

గీ. చదలనుండి చల్లనగు తుషారకణము
లురులునట్టుల హాయియే కురియు నీదు
కలకల కషాయమాధురీ విలసన లలి
తపద జీవనంబయిన గీతంబునందు.

వం. పిలపిలమంచుమంచుగురిపించెడి వేగునలేచి చిన్ని గం [మం
టలు మెడలందు ఘల్లని స్ఫుటంబుగ మ్రోయఁగ మేయుగొత్త
దల నరికాచు గొల్లనియుదారపు టీలలలోఁ బ్రతిధ్వనుల్
మొలవఁగఁజేసి మైమఱపు ముంపులముంచెదు నీదు పాటలన్.

గీ. కిన్నెర లొయ్యార మదరఁ బల్కించు మించు
బోణులదె యసస్పార నిద్రాణులుగుచుఁ
బలుకు బడియింపు, సన్నంపు తెలుఁగుకళుకు
మృదు లతాగతియెఱుఁగ కానుదురు మూర్ఛ.

చం. ధవలచిరత్నరత్న రచితంబగు సౌధము నగ్రనుందుఁ బూ
నవకపు సెజ్జపై వలపునన్ దన వీణియ మేలగించి, నొ
హవశముగాఁ బ్రపంచమును నాకుఁ బెట్టు నొయారివోలె నీ
భువనములెల్ల నొదమయముం బొనరించెదవొర! కోయిలా!

గీ. పొరలు పగులని బిగువు పూవిరులసరణి
బాలభాషలపగది నవ్యక్త మాధు
రీధురీణసారశ్య సంత్రాణభరము
గ్రున్నురించెడు నీగీతి కోకిలంబ!

చం. రతనపుముక్కలట్లు రుచిరంబగు పల్కులహంధచంద మం
చితముగ నేర్చికూర్చి విరచించెడు నీమృదుగీతి, నింతయున్
యతనపుఁ బొటవంబును బయల్పడనీవు పికంబ, నీదు గు
బ్బెతనయగారపుంగయిత విశ్వము మూర్ఛిలజేయు టబ్రమే!

చం. చినుకులుచిన్నులై మధువుసిందెనునట్లు లలంతియంతలొ
తునుకనుడుల్ జిలించి, కలదో! నుటిలేదో! రసంబో! భావమో
యని మెదిమెద్దియంచుఁ గవు లఱులు సాచఁగ మబ్బునీడ చా
గిన నెలరేకసోకు లొలికించెడు నీకవనానఁ గోయిలా!

గీ. మఱచిపోయిన యేకి విమణి సజీవ
గీతికలు పూకు విన్నెద వో తలంప
శాంతియెఱుంగని యీ మనుసంతతులకుఁ
దెలియఁ బడదంతయుఁ దదర్థముల తెరంగు.

గీ. తగులపుందీపియును, బిడ్డమొగము నెడలఁ
దెగనికాంతయు, స్వార్థవృత్తినిరతియుఁ దృ
జించి, తన దేశమాత సేవించు వీరు
నెవని మఱచితిమో వచింతువు పికంబ!

గీ. నిండుకవుగిడ్ల కెడఁబడి మండు విరహ
మునఁ దపించెడి యే ప్రవాసినులఁగాంచి
మెత్తనగు గుండె జాలిరేకెత్తవచ్చి
తెలుతువో నాయికాదేశములను పికమ!

చం. అకట!ని సాద!చేతు లెటులాడుగదోయి! యభేద మోహకౌ
తుకమున మైజడుల్ మఱచి తూలకపోతము నేయగా! వధిం
పకు వధియింపకంచు పికమా! యనుకంప తొలంక సాశ్రుగీ
తికలను వేడుకొందో! కలదే? తెలియంగ భవద్విచారమున్.

షి. ముత్తైపుట్రువుల్ నయనము ల్డిగజాఱఁగ పూటరాని డ
గ్గుత్తికతోడనంపకపు గూతుఁ గవుంగిటఁ బాయలేనియే
మెత్తనితల్లికన్న చెలిమిన్ మధురఁబుగఁ గీరితింతువో
క్రొత్తయిగుళ్ల మేసరి! యెఱుంగముగా! భవదీయబోధలన్.

గీ. ప్రణయ గాధయో? దారుణ రణకథా క
ధనమో? లేక సందేశ గాయనకథా క
లాపమో! తేటబడదు నీ లలితగీతి
చంచలతనూగు మర్త్యప్రపంచమగుట.

గీ. పలుతెలుగు, లనేకభావములు, భిన్న
రుచులు, కలయికశలు రేగుచుఁ జలించు
విశ్వమిదె విశ్రమించి నీ విమలబోధ
పనియెడిని అదర్థ మెఱింగికొనెడునాస్థ.

గీ. పలుతెలును నాకమవ్వంపు జెలుల
కౌగిలులఁ జొక్కి సొలెడు కాముకులకు
బోధపడదెంతయును నీదు మోహనోక్తి
సాలపులనుమాన్ప కలజడిఁ గొలుపుగాసి.

గీ. తర్కముల బోధగాక, సూత్రముల విడక
భాష్యమిమాంసములఁ దేటపడని, తాత్త్వి
కులరహస్యములెటు తీర్పఁగలవో పికమ!
అలకింపజున్నారు వేదాంతంబు లదిగో!

గీ. “కా”యనెడు నీదు మేల్కొల్పు హాయి కలరి
యెలుఁగులిచ్చు పుల్లుల కలకలమువినెదో!
స్వకుల సందేశమని వాడునలిపి, యున్వ
యించునీగీతి నెటు సమర్థించుకొందు?

గీ. సెలవి సురువులతోడఁ బచ్చికలురాల
నిలువఁబడు మోములనుపాచి నెమరు మఱచి
పాడియావులు నీముద్దు పాటవినుచు
నెదియొ పరమార్థమందుల నొదవుననుచు.

చం. పసితనమందు నుయ్యెలలపై సునుబొత్తుల పండఁ బెట్టి పో
రుసడల మాదుతల్లు లలరుంగతి నేఱుదుగీతపాడిరో
యసలది విస్మృతంబుగ నెనప్పడె మాయెడ; నిల్చియుండె నీ
దుసుకృతి లేకయున్నఁ గలదో? కలమాధురి యింతనీరుకొ.

ఉ. జెండ్లికుమారుడై చీగురువిందులకేగు వసంతు రాక నిం
డ్లిండ్లికుఁబోయి తెల్పెదు పయింబయి కొమ్మలనంటిక న్నెఱుఁ
బోండ్లికురాయ బారములొ మోహముతూదయ పూతగీతమో?
పండ్లును జెండ్లునుకొ బసపువారెడు పూవులనోముపాటలొ.

గీ. పూలపూజలు సలిపిన మోహనుడు వ
సంతుఁ డాతని రాక నీవెంత చాట
నేల, కేవల నాంది కాఁజాలదిదియు
చాల పరమార్థమెదో తెల్పఁబోలు పికమ!

చం. మెలమెలఁబోలుకాలువ సమీపమునకొకడు మెత్తనైన శా
ద్వలముపయి కొశయించి, మమతంబొలివోని ప్రియాను

[రాగ ని

ర్మలమదిరాంధసాల సభరంబునఁదూగు కురంగదంపతుల్
సెలిమివినఁగఁబాడుము ఫలించును నీశ్రమమెల్ల! కోకిలా.

కం. పలికించినదారువులరు

తులకుఁ జెవులు కోసికొను నధోగతులకు నీ
గ్గొలయఁగఁ గలకఁతము! నీ
కలకఁత రవామృత మొలుకం బాడెదనో!

గీ. పిదుకువెన్నెలపాలు తేమొదవు కమ్మ
కష్టరంబిచ్చుననఁటి చిక్కని మరంద
మొలుకుఁ బూగుత్తి కడుపునఁ చెలియరాదు
నైజభిన్నత సృష్టి సంతానమందు.

గీ. పవనమును దిశ్యుగించి మార్దవముఁబెంచి
నవననంబగు రసము మొలవరచించి
చిత్రకులకును గవుల కుచ్ఛేదమును ల
గించు కోకిలా! నీఘాత గీతఫలము.

చం. మినమినలాడుకొన్నరుగు మీఁగడతెప్పలు తేలుచుండఁ
గొండ నెనసిపాటు కాలువ కెడపెడ మొల్చిన చెట్లగుంపులో
వినఁబడు “గింగురుల్” సెవులపీడ యొనర్పకమున్న నీమృదు
స్వనమును వెల్లిగొల్పి కవినంతతులక గరుణింపు కోయిలా!

గీ. చెలిమి మానుడు లాలకించినను సరియె
విప్పి నీభావములను జెప్పినను సరియె
కాకయుండిన ఫలమేమి కోకిలంబ!
త్వదుపదిష్ట గీతామపైఁబాదయమువలన.

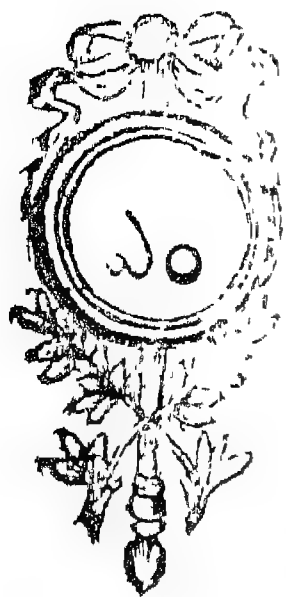
ఉ. ఇంపగునీదువాణి నుదయించెడి యెక్కికమాట యొక్కప్రా
ణంపునుధాకణంబయి మనంబుల నువ్విళులూరఁజేయుమో
హంపుభరఁబుఁదీర్పక ప్రియంపు తలంపెఱిఁగింప, కింకశాం
తింపులజోలలేల వినులింపుల లీలలవేల! కోయిలా!

చం. వినఁబడలేదు కృష్ణు వలపింపుల పిల్లనగ్రోవిపాట లిం
కను, జనియింపలేదు కలికాలమునం దల రాధలెందుఁ, జ
ల్లని యమునానదీజలములకా మెడలెత్తుక నీదులాడ వా
వులు నిక నేటిగానములుపో! తలపెట్టఁగమాకుఁ గోకిలా!

గీ. నవరసంబులు పోషించినారు కవులు
నవరసంబులు నీపోషణమున నడచు
తన్మయానందమధురి మోదయభదంబు
గడుగు నీగీతి నేమి పల్కుచును పికమ!

గీ. దివ్యసందేశమనుచు సందియముకొంత
కలకలాగీతియను కలకలము కొంత
నైజకంతస్వరంబను మోజుకొంత
కలిపి కలఁచెదునుమ్ము పాటల పికంబ!

గీ. విసువక యనేకనత్సరాల్ కొసరి కొసరి
ఋతువు దప్పక చాటినయేని నీదు
పాట కర్థంబునుంతయుఁ దేటపడదు
అటులగుటఁ దావకాదేశ పటుతర్రోక్తి
యభమ మానవతతికిఁ గాదని తలంతు.

క న క ము

(ఒక స్వప్నము)

హం బురదంబడి యొ

క్కండనె కాళీచ్చుకొనుచుఁ గద నలనటతో

రెండామడ నడచితి తప

నుం డస్తాచలముఁ జేరను దరిసితిఁ బురికా.

గీ. పెరుగు నన్నంబు సాపడి ప్రియములాడి

తూగులాడెడి నిద్దుర నాఁగలేక

ఁ న్నలించితి నొక్క తల్పంబునందు

ఎచటికోపోయెఁ బ్రాణంబు లింతలోనె.

గీ. కోడి కూయుచునుండెఁ ' గోకో ' యటంచు

అప్పుడు మెలకువగదిరె ' ముద్దాడుచున్న

సొగసుపిట్ట ' చివాలున నెగసిపోయి

నలుల నెద్దియొ విస్మృతి యాశుకతన.

ఉ. నేను నెందుంచియున్న రమణీయనిశాంతమునందు, మెత్తనొ

పానుపులందు నిద్దురలఁ బాయకయుండి రనుంగుచెల్లెలుక

జానవళిశిరోమణి, ప్రసన్నగుణాదర నాదుపిన్నియుక

మెనునొకగుండ నలమెక బెనుమైకము వారి నయ్యెడక.

చ. పడమటదుక్కునక ముసుగువాల్చకయుంచినిజాలకంబునక

సుడివడస్రక్కియొక్కపడుచుంబులుఁగయ్యెడదూఱివచ్చి, దా

కడ తెల్లి మద్దుగుజ్జుపయిఁగా భుల నొనిచినెల్చె, జంకెనల్
కడఁక నులం దొలంక, నయఁగారిమదస్థల యంటుదోపఁగన్.

గీ. వలపు చిగిరించె నాముద్దు భులుఁగుకనలఁ
బడినయంలే నె, 'యెటులేని పట్టకొనెడు
నాస యంకురమయ్యె నాఁడెంతోరమున'
కలదు నాకిట్టి నైజచాపలముగొంత.

గీ. నిదుర లేపితిఁ బిన్నిని, వదలెనుప్తి
చెల్లియును, వన్నెలొలికించు చిన్నిపులుఁగుఁ
గైకొనలఁ జూపితిని వారు కనులువిప్పి
నలచికొనుచును నలునిటుఁ గలయఁజూడ.

ఉ. ఆరతినాలపిట్టను నుపాహుముగాఁ గడియించు కొలు,
మీరలు తోడుకండనుచు మెల్లన పారెకేజెప్పి, చాలకొ
దారిపటంబులకొడిగిచి, దగ్గరయున్, బెడపోయియున్, గడలే
దూటియు, సంచిపొంచి, యెలులో! కయినాచిపులుంగుఁబట్టితిన్.

గీ. మిసమిసల పుట్ట, మవ్వంపుఁ బసలగుట్ట
సొగసు రతినాలతెట్ట, సోయగిపుకట్ట
ప్రియములకుమెట్ట, యా వారిపెంపుపిట్ట
చెలువనులపట్ట మేమని పలుకవచ్చు.

గీ. పసుపుచాటు కలమ జెక్కకొసలయందు
కదలు పున్నాగ పత్ర రేఖలనుబోలి,

పద్మదళఖండ మనసోగ పాటియఱుత
నలుపుమచ్చయొకండు సోఁపొలయుచుండె.

ఉ. మెత్తని పట్టుకుచ్చ కలిమింగయికోకయె పూలగుత్తి నా
యత్తరుణంపుఁ బుల్లు కడుపచ్చపు పొందికతో నెసంగు కెం
పెత్తిన దొండపండనగ నింపగు దిద్దిన కోలముక్కు, ఆ
ముత్తైమువంటి పిట్ట పొలుపుం జెలుపుం దరమే వచింపఁగన్.

కం. కొనగోరులు నునువయి వం
గిన మావిచిగుళ్ల పగిదిఁ గెంపెవఁగియు వాఁ
డిని నతనిశితములై పోలి
చినగతిఁ గనుపట్టెఁ కొలఁదిచీలిక లగుచున్.

గీ. నడల కుల్కుబెడంగు, అందంపుమెడను
పెడకుఁ ద్రిప్పుచు తెక్కలార్చెడి సొబంగు
కళుకుఁ దులకించు నొడలి యొప్పులతెఱుగు
కలదు కలదెందులేని ఆకనకమండె.

చ. అలతలువాయె, జడుపులాఱు, బ్రియంబునదువ్వుచున్ గరం
బుల ననుకూల పంజరముపోలికఁ జేసి, వినోదభార వి
హ్వలమతినయ్య నెయ్య మొలయంగను బ్రాణమూలొక్కయెత్తుగా
వలపునఁ జూచుచుంటి బలవంతముమూనివిహంగరత్నమున్.

గీ. పెనఁగులాడుచుఁగొంత, మ్రాగనులువెట్టి
కదలకయ నిల్చి గొంత, చక్కని నఖాగ్ర

ముల నెఱకలు గోకుచుఁ గొంత, కలఁగి జీవ్వన
నెగసియెగసియాసు గొంతనటనఁజూపె.

చం. ఇటులొకకొంతయాటలసయిన్ మమతంగనకఁబుతొఁబెనం
గుటఁగనులారఁగాఁ గని యిగుళ్ళయెడం దనుజాలి మోన లే
త్తుట వచియించె పిన్ని! కలదో? సుకుమారమణీ! వినోదలఁ
పటమిత్తివై పులుంగునకు బొములువన్నియు, వింతసూచుటల్.

కం. ఒడలెల్లఁ జెమటలెత్తఁగఁ
గడు శ్రమముంబడితి వేమి కనకము గలదీ
'కడగండ్లమారిపులుగున'
కుడిచినఁ గూర్చుండఁ బోవు కొంచెము కుత్తా!

కం. వదలఁదగు నీపులుంగును
సదయుఁడవై యాట పాట సమ్యాటలకీ
మృదులద్విజమోపదు, పం
పెదుగాకల యుత్తవారి పిల్లనుబోలెన్.

కం. అని యాడువారి మెత్తని
గొనముల నారశ్య మలమిఁకొనఁ బలికిన నా
పినతల్లి మాటలను జెవు
లను బెట్టక యిట్టులంటి లాలితఫణితిన్.

శా. పిన్నీ! పుల్లును బట్టరాదనుచు నేవేదాంతమోచెప్పి న
న్నున్నొప్పించితి వింతదాక, యెటులూనున్ డెందమానందశాం.

తిన్నిత్యంబుగ? నిశ్చల పశ్చిమదముల్ నిండాదు విజ్ఞాన సం
పన్నుండెందుగ౯ తార్థుడందునుబుష్టుల్ పల్లంగనాల్పిషన్.

ఉ. డెండము కందలించిన నుడిబండనీక విశార నై జ మా

త్మం దొలగించి, భావసుఖమారతి కందికయుండ, నిర్భరా
నంద మరందమొల్కు... సుమనస్సరసీజములం బ్రమోదత్య
ష్టం దనియించుచుందు రను జ్ఞానులశృత్తము లాలకింపన్.

శా. తల్లీ! ప్రాణికి నై జత్యష్టలగు వాద్రుడైన యానందవాం
ఛల్లీలాదృతిఁ గాని చల్లఁబడ, వుత్సాహ ప్రవాహంబునన్
గల్లోలంబగు నింద్రియంబులు తదేకధ్యాన విస్యస్త భా
వోల్లాసంబును గూర్చు, శాంతిననవోయుం బిమ్మటం బెల్లుగన్.

మ. అవనీమోహనమైనయీపులుగుమైయందంబునానందమున్
మివులన్జూచియుఁగేలనూచియు శ్రవోలీలోత్సవంబైనమం
జువనో ధోరణి నాలకించియు, హసించున్ నామవోవల్లి, ప
ల్లవమై, కోరకమై, ప్రసూనమయిలీలాగుచ్చమై స్వీచ్ఛగన్.

మ. నునుపుల్ దేటుమెఱుంగు తెక్కలను నిండుంగొగిటంబట్టియొ
త్తీసయుత్సాహము, సోయగంపుమెడవాల్ త్రిప్వల్లుగాంక్షిం

[చిచూ

చినయుల్లాసముప్రాయశ్చంహూదులమైసింగారవీక్షింపఁబం
బిన సంతోసము చెప్పఁగా నలవియే! పిన్నీ! విచారింపఁగన్

కం. గరుడపు సడలబెడంగును

మురిపెపు బంగారు పక్షముల యందంబున్

సురుచిర తాపణ్యాంకిత

చరతంబుగు పులుగు సొగసుచనమును కంటే!

కం. అఱిమోడ్పు వెట్టి తెలికను

లరుణేమదలమెక్క తెక్కయంచుల స్వేదాన్

కురములు దొరము నొయారపు

సరణి ననుభవింప వలపు సాలడు విన్నీ!

ఉ. కాలుకగేది పొందికలఁ గానఁగవచ్చెడు గుత్తపుమ్మెడన్
బాటిలుతీనె మచ్చలను, బాగుగఁదీరచి దిద్దిపట్టి లా
లాటిక చుర్రుండము విలాసము, నానలుదీరఁజూచి యీ
నీటుపులుంగుఁ బోవిడువనేరదు నా మమకార మున్నునో!

సీ. పలుక లేదింక ' రవ్వలురువ్వు ' గలమెత్తి

జిలిబిలి పలుకు ముద్దులు నటించ

చిలుక లేదింక, తెప్పలలోనఁ జిగురెత్తు

నగవు వెన్నెలవన్నె సొగసులెసఁగ

మొలఁగలేదింకఁ గోమలపదాబులుగుల్క

నడక పొందికలయందములు నెలుఁగ

చెలఁగలేదింక నాటలయలంతెలువొసి

చనవు మాలిమి తీపిఁ ననువుపడఁగ

గీ. తనియలేదొక మద్దాడికొనున్ ప్రియంబు
 తీఱజేదొక బట్టినకొరికయగు
 వదలు నదలు నటంచుఁ బల్కెదవు పిన్ని
 ఎటుల నెడఁబాయజాలుదు నింతలోనె.

క. అనియిటు లెదురాడెడు నను
 విని, యనుచు మెలుకఁ బలికె బిన్నియు మఱిలన్
 కనికారపు కేవలినకులు
 కనఁగొనకు స దీక్షొలక గద్దదికోక్తి.

శా. నా ప్రాణమ్మలు తల్లక్షిల్లక్షిని దండంబా కులంబయ్యెఁ గ్రీ
 డా ద్రితుండప్రగాళ యీపులుఁగుబిడ్డ వేడెందాక, లం
 ప్రీ! ప్రేమామృత మెల్కు-చూపులను దీనింజూచిపోసిచ్చు, నా
 లప్రాణమ్మను బొయమిన్ గనులు లేక వైచె నలితలన్.

క. తలవొచ్చి యలంతెలు నూ
 పులఁగనబడ కన్నభావమానఁ గదలదు నీ
 పులుఁగుఁజన్నది, నలపిం
 పులఁ దగిలిన నీదు మనము పొందదు తనివిన్.

క. పసికూనల పసివించిన
 ఉసురు మహాఘోరమగుఁగదోయి కుమారా!
 వ్యసనంబులఁ దగిలితివే
 మిసలపులుఁ గేలవచ్చె మిడిమేలముగన్?

శా. నేత్రాంతః బులుశోషవోయినగతిన్ స్విన్నంబులయ్యెన్, దయా
పాత్రంబీ తొలికాన్న పిట్ట విడిపింపంబోలు నీపాటికో
పుత్రా! భూతదయాసుధామధురమై పుష్పించు నీచేత మే
మాత్రంబుం జలియింపకే తగిలె హింసారక్తి నింకేమనన్.

మ. ఎపుడోవిన్నంటులన్ స్మృతిందగులునోయీ! నాయనా! చిన్నిప్రా
యపు గాచిల్కలఁ బట్టరాదనెడి న్యాయంబున్, విచారింప క్కీ
యపరాధఁ బునకేల పాలుబడె దీ యణ్ణాది వేధోండ మా
యపరబ్రహ్మక శామయంబెగద ఛాయాభిన్నమైతోచినన్.

మ. కడుపుదీపనోహూ! నుమార! యనికేకల్ వెట్టవ్యాసుండు నె
క్కుడువై గాగ్యమునూని, సర్వసముదైకోహా'మ్మటచున్ బరుం
గిను నాశ్రీశుకుఁజూచి చెట్టులను రక్తింబిల్చుచున్ దన్మయం
బడరన్ ధన్యమాలయ్యెనందు మును నీవాలింపవో పుత్రుడా!

చం. గొనములలోనభూతదయకోమలమంచునునొక్కపల్కి, చే
తనము నమస్తవస్తు గుణతత్త్వమునందును భిన్న కాంతులన్
బెనుపడియుండునంచు మురిపెంబులగీతమాలన్ రచించి, మో
హనముగబొడుచుందువదియంతయు నెందరిగెగుమారుడా?

చం. అల నలచక్రవర్తి కలహంసము నాచిన యప్పుడామె శీ
తల వచనంబులన్ జదువ తల్లిరో! తాలయినన్ గరంగు నం
చెలమిపఠించుచుందువదియెట్టులమాతెను పుత్రీ! యాటపా
టల మచుకారమున్ విడ వెడందను బుద్ధియదెంత గల్గినన్.

మ. కొడుకా! చెప్పినమాటలకొ విసపు నీకుం దోచదేమందు, నీ
పడుచుంబుల్లును బట్టినంతటనె యేభాగ్యంబు నీకబ్బె నె
క్కుడా ముద్దాడి వినోదమూరసితి సంకోచింపకే వీడుమా!
యడియానంబడఁజూడఁగూడవట యేప్రాణంబునేనికభువిక.

శా. వెన్నంబోలుగదోయి నీమనసు తీవెకవంచి పుల్లాయ లే
వెన్నండైనను బౌద్ధధర్మముల నేమేమో ప్రబోధింతు వీ
వన్నెఁజ్ఞి పులుంగుబట్టికొని ముబ్బాముల్ వడంజేయఁగా
జన్నే? గాదిలిపుత్ర! చెడ్డమనులం జాలింపలేవే యికక.

గీ. పాలుగారెడు నీపిట్ట ప్రాయమైన
అలసి సాలసి యవస్థల లలిత లలిత
మగుచు గన్పట్టు వగచిన్నెలైనగాని
తరుణ కరుణాస్వభావ పాత్రములుగావో!

చం. కలనయినకొ వికారమునుగానక, ప్రాణములెల్ల నీపయికొ
నిలిపి, తదేకనిశ్చలత నిండుమనంబున నిన్నుఁజూచుచుకొ
మెలఁగెడు పిన్నిమాట చెవినింపగదోయి కుమార! ఇంక నీ
పులుఁగునువీడి నామదికి మోదముశాంతముగొల్పుమియ్యెడక.

కం. అని పరవశయై కరుణము
తొణకక వచియించెనామె, తోడ్పడన నా
మన మెదియొ వికారపడక
గనకంబును నెగిరిపోయె గలలో నంతక.

స్వప్న శాంతి

మ. కలలో ముద్దులుసూపి యాకనక మేగఁ దాని నెఱ్ఱంపు తీ
పుల కారాటమునంది కుందుహృదయంబున్ శాంతి నేయుందలం
పుల నస్మత్కవితాశుకే బనిచితిన్ భూలోక మీక్షించి యెం
దులనేనిన్ గనకంబుబిల్చికొనుచున్ దోతెంచునన్ భ్రాంతితోన్.

ధ్యానిబుద్ధప్రతిమ

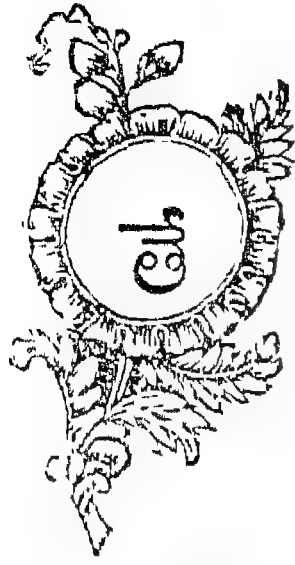
మ. బహు శాధ్యాత్మిక దివ్యసత్వసుషమావ్యాకీర్ణత౯ దృక్పయో
 రుహపాళీద్వితయంబుయోగనియమారూఢస్థితి౯మూసి;దు
 స్సహబాహ్యాస్థలిత శ్రీపంచదురవస్థా దూరసంసిద్ధికై
 యహహా! చూచెదెయాత్మబోధన నిరీక్షాపేక్ష శిక్షావిధి౯.

మ. బయల౯గాంచిన(గాననయ్యెడుజరాభారవ్యధాదుస్సహ
 ర్తియుతక్షోభలటంచు నెంచి పటువక్రీభూత దుష్కలసం
 చయ సంచార వికార మారసి,యపస్మారకీర్ణయూత్తి రో
 సియె,నేత్రంబులుమూసి తే!హృదయవంశీగాన మాలింపగ౯.

మ. సమసె౯బ్రాచ్యమహత్వతత్వము,క శాచాతుర్యముల్
 మాసె,వా
 సె మహాధర్మయుత ప్రశస్తమతముల్, జీర్ణించెసౌందర్యభా
 వము, క్షీణించె స్వధర్మగౌరవము, తీవ్రంబై పరాచారదా
 న్యమురాణించెను భారతీయుల యవస్థ౯ జూడలేనంచు నే
 త్రముల౯ మోడ్చిహృదంతరంగమునస్వారాజ్యంబుసీక్కించెదే!

మ. నటనంబాడెడు నెమ్మొగంబున చిదానందప్రభాలక్షిసం
 ఘటితధ్యానవిలాసమూర్తి హృదయాకాశంబున౯ వెల్లుబ్ర
 స్ఫుటవిజ్ఞాన క శాంతురస్థబకితజ్యోతిః ప్రకాశంబు ము
 చ్చటగా జూపెడు సాధుమాధ్యగుణగుచ్ఛవ్రాతమా!గాతమా.

ఉ. ఆసలబోనడంచి విషయూదిశరీరసుఖంబులకా నిరా
యాసమునన్ దృఙ్చించి పరమార్థమెఱుంగమనంబలంచి, వి
శ్వాసమునించి సర్వసమభావమునెంచి, విశుద్ధతన్మయా
భ్యాసముఁబెంచి, దివ్యపరమావధిఁజూపెడుసీమమూర్తియున్.

కవిత

ట లయిన పుణ్యారణ్య ♦ వాటికలను
బుట్టితి నుషఃకుమారి తోఁ ♦ బుట్టుగాఁగ

* * * *

అంద మెగఁబోయు లావణ్య ♦ మాహరించి
తపసివం బసియాడు జీ ♦ వనముత్రావి
పెరిగితిని నిత్యకోమల ♦ స్ఫురణలడర
ఇగురుటాకు నెలల పచ్చి ♦ యెండలందు

* * * *

గ్రీష్మమాసవేణికలఁ దే ♦ తినజలాల
స్నానమాడి శిరోజ గు ♦ చ్చములు కడిగి

* * * *

నింగి బాలెంతసడికట్టు ♦ కొంగులనఁగ
జాటు నతసీపయోద ప్ర ♦ సన్నరేఖ
లందికొని లాగి చీరెగా ♦ నందగించి

* * * *

క్షాళితవిశాల విశ్వరం ♦ గంబునందు
నిండువెన్నెల తెలిచాంది ♦ నీలుగట్టి
మొలక పచ్చని మ్రుగ్గులు ♦ పుడమిఁదీర్చి
శారదోత్సవ భోగమ్ము ♦ సలిపి దనిసి

పచ్చిముత్యాల వాయనాల్ ♦ పంచిపెట్టు
ఉదయసతి కాకుబచ్చప ♦ య్యెదలుసాచి

* * * *

పత్తి వస్త్రాపహరణపా ♦ పంబుకతనఁ
జిన్నవోయిన కొమ్మల ♦ సిగలమీఁద
ఋతుహితస్నాన శోభన ♦ మెదుగ నరసి

* * * *

తడిసితడియని నాజూకు ♦ త్రాళ్ళవలల
భావశుకములు బండాలు ♦ పడ రచించి
ప్రాణిలోకమ్ము నానంద ♦ పథవిలీన
మహా దనంతసౌందర్య సా ♦ మ్రాజ్యమునకుఁ
బెనువలపుఁగొన నారాట ♦ పెట్టుచుంటి,
చిక్కిన శకుంతములకు న ♦ చిత్రమయిన
అమలవాగర్థకేళీర ♦ హన్యమధువు
నామెతలుపెట్టి నాకితి ♦ ప్రేమవిరియ

* * * *

నాదుసౌందర్య విభవము, ♦ నాదురేఖ,
నాదుకన్నె సింగారంబు, ♦ నాదుచేష్ట,
నాదునడకల పోడిమి, ♦ నాదుగీతి,
సుమధురంబైన పూజాప్ర ♦ సూనమల్లు
అసలితమైన కన్నె సో ♦ యగముచాయ
కనులఁబూజించి మనసుతో ♦ గారవించి

నాణేద్రావుచునుండి ర ♦ రీణభక్తి
పరిపరివిధాల శోభా త ♦ పస్విజనులు

*

*

*

*

బాలపుష్పము నంటిన ♦ పాపమనుచు,
ముగుదవలె రేకుఁ జెఱుగుల ♦ మూసికొనిన
మధుర తారుణ్య మర్చినా ♦ మాత్రమనుచు,
అడుగుసోకినకడ నెల్ల ♦ నణువులణువు
లగుచు ప్రాణకళలు రాలు ♦ నందమెంచి
కొలుచుచుండిరి భావవి ♦ హ్వలులునున్న

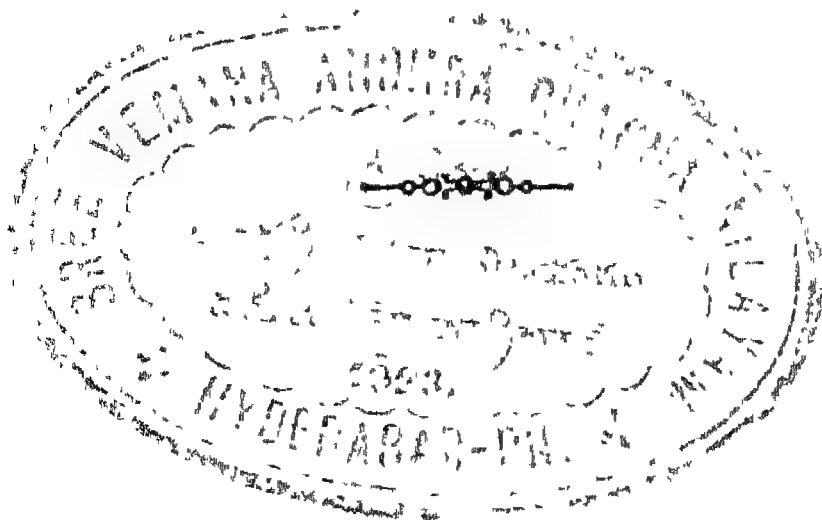
*

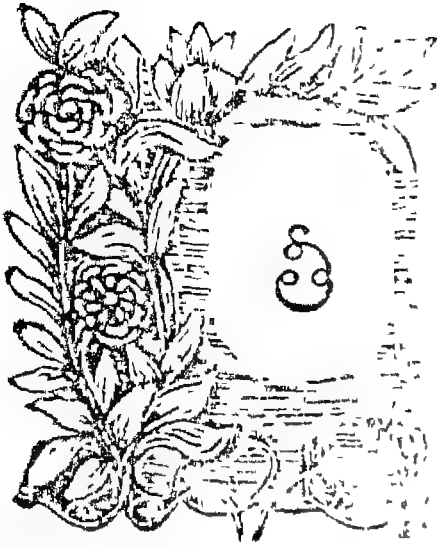
*

*

*

నిత్యకౌమార తరుణాభి ♦ జాత్యనగుచు
నింత స్పర్శకలంకము ♦ నేనియెఱుఁగ.

ఆచారక్షయము

౧

రు తీరుల నలం ♦ కారముల్ ముగ్గులఁ
జిత్రించు మవ్వంపుఁ ♦ జేతిమేల్మి
పూసలతో బొమ్మ ♦ పోసిన యట్లు చ
క్కని కుట్టుపను లల్లు ♦ కొశలంబు
కైవారములు లేక ♦ యే వలయము లవ్వ
దళరేఖల నమర్చు ♦ కలికితనము
పాడేటి రాటాల ♦ పాలు దీసినరీతి
సన్నదారముఁ దీయు ♦ జాణతనము
గీ. తెనుఁగునాటి కులస్త్రీల ♦ దినదినంబు
సన్నసన్నగ నణఁగారి ♦ చచ్చుచున్న
వకట! ఈగృహజీవ దీ ♦ పికలు నిలువ
న్నేహనిధికి భిక్షాటన ♦ సేయరేమొ!

౨

సీ. ఏడాది పొడుగున ♦ నింతతీరిక లేక
చేలలోఁ గష్టించు ♦ సేద్యకాండ్ర
పెద్దపురాణాల ♦ విన నోచుకొనక యూ
రికి దూరులగు దుర ♦ దృష్టజనుల

ఉప్పు కల్లుకుఁ గూడ ♦ నొడ లమ్మవలసిన
 ఆధార తూన్యతా ♦ అనదవాండ్ర
 ఇంటిబానిసచాకి ♦ రే సర్వమని తూర్పు
 పడమర లెఱుగని ♦ పల్లెసతుల

గీ. ఎవ్వడిక తాంబూర వా ♦ యించుకొనుచు
 దరిసి నడువు పజాహ్లాద ♦ తంత్ర మెవుడు?
 అన్నకాటక మటులుండ ♦ నావహించె
 భూమి నానంద దుర్భిక్ష ♦ మును సఖుండ!

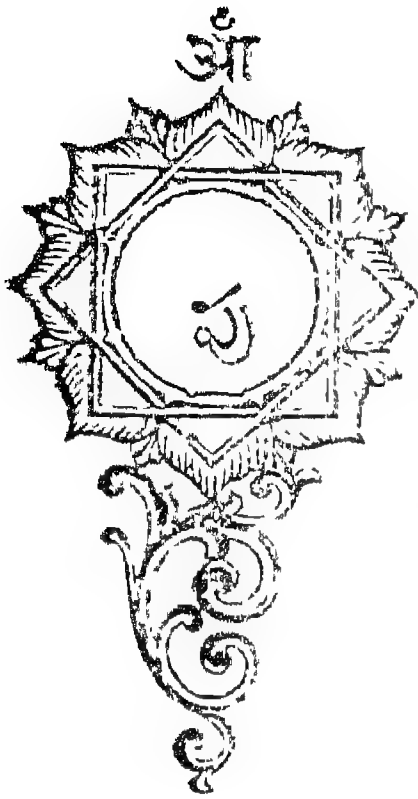
3

సీ. వినువారి కన్నీరు ♦ వినవాకగా బొంగ
 సీతమ్మ కష్టాలు ♦ సెప్పిసెప్పి
 వెఱిగొల్లదు గూడ ♦ నుఱ్ఱుశలూగంగ
 వీధిభాగవతాలు ♦ వేసివేసి
 ముసలివాండ్రును మీస ♦ ములుత్రిప్పి కాకెక్క
 వీరబొబ్బిలికథల్ ♦ వినిచి వినిచి
 ఆబాలగోపాల ♦ మావేశమన శ్రుళ్ళ
 పల్నాటియద్దాలు ♦ పాడిపాడి

గీ. పల్లెపల్లెల బ్రాణము ♦ పచ్చగిల్ల
 జాతిసుఖము పోషించితి ♦ సర్వకాల
 మెచ్చట సురిగిపోతివో ♦ బిచ్చకాండ
 కవివి పాటకుడవు నీవె ♦ గావె సఖుండ!

౩

సీ॥ బువ్వపప్పుబాతులఁ ♦ గవ్వించి వయసుకా
 వరముబ్బ వడుచులు ♦ పాడలేరు
 గొబ్బితట్టెడువేళఁ ♦ గూడ కన్నెనెలంత
 లరమరలే కాడ ♦ మఱచినారు
 తద్దైవండుగల సై ♦ త ముయాల లూగుట
 మోటుగా మగువలు ♦ మూసినారు
 రుక్మిణిమొదలుగా ♦ రుచిగొన్న బొమ్మల
 పెండ్లిండ్లు శాలలు ♦ విడచినారు
 గీ. ఏ నిరపరాధనుగు క్రీడ ♦ లింతవఱకు
 జాతిముఖకళలనదగు ♦ చానలందుఁ
 పెంచె సౌందర్యసుఖరుచి ♦ సంచయమ్ము
 నా శుభము లస్తమించెడు ♦ నరయరేమొ?

ఒ క మా ట

౧

స్తకము హస్తభూషణంబుగ ధరించి
నడతు వీవీధి నెవడవో పడుచువాడ!
మృదులమూఖయు, సర్థోన్నక్తహృదయమైన
ఈ పరవశగాయనిచిల్లు రేమి పేర?

౨

పంకబద్ధములయి దిగబడెడు త్రోవ
లందుఁ గా ల్పకలింపలే కలసి సొలసి
పోవు పాడియాపులు తలంపునకుఁ దెచ్చు
భావగర్భనిర్భరములౌ పద్యగతుల.

౩

వృక్షమున నిగ్గుచేప లూహించి గొప్ప
గండ్రగొడ్డండ్ర నటకేటి కావ్యపతులు
స్మృతికిఁదెత్తు రయోమయశ్లేష కుటిల
కవచములు చీల్చు గూఢవ్యాఖ్యానములను.

౪

హరితశాటీకషణ మనోహరనితంబ
యయి ధరణి మేఘదౌత్యము నాదరించు

అన్యతరసవశులై యొప్పె నశుల వికసి
తాద్రీసుమములు బాలెంతగాండ్రపోల్కి.

౫

పచ్చగిలిన వసుంధరాభాగ్యసీమ
నెల్లయెడలఁ గన్విందుగా నుల్లసిలుచు
పసుపుబూసిన ముత్తైదువల మొగాల
ననుకరించి గుమ్మడిపూపు లందమయ్యె.

౬

కలికితీగలఁ బ్రణయమున్ బిలుకరించి
శ్రావణవనస్పతులు పచ్చిరసికులైరి
తెక్కలెత్తని బాలశారికలుగూడ
నీడముఖముల గుసగుస లాడదొడగె.

౭

కం. పలికించిన పలుకఁ డిదఁడు
నలినేక్షణ! తెనుఁగుమీఱినాడేమొ సుశీ
తలసుభగంబుగ నాతోఁ
బలుకుము నీవైన చెలుకుపాలొలుకంగన్.

౮

గీ. మేళవించిన తీగెలమీఁద మీటి
యీ జగన్ముగ్ధవదము వాయితో? లేక

సఖుఁడు బెజ్జాలువేసి సాజంపు విరతు
 లొడుగదీర్చిన వేణు వూడెదవా? చెలియ!

౯

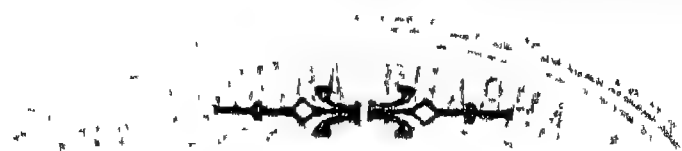
గీ. శ్రుతికిఁ జెవులొప్పగించి రుచు లుదయించు
 గ్వరకలాపమ్మునకు మదికొ వశముఁజేసి
 బాహువులు సాచువాడ నీప్రణయసుఖసు
 గంధబంధుర మగుభావబంధమునకు.

౧౦

గీ. చనవులు, విలాసములు, మనోజ్ఞములు నయిన
 భవదమృతరాగభోగబాంధవము లతివ!
 నాకుఁ బొడగట్టుచున్న వింత యెడముండి
 నను నతిస్పృహముగ దర్శనమునఁ బోలె.

౧౧

గీ. పెదవికదలించి పలికిన పొదలపొంత
 కదలుచున్నవి నవ్వులింకను శుభాంగి!
 త్రొంచిపోసిన ముత్యాలతీరుఁదోప
 సూత్రమెందుఁ బాటేసితో చూపవమ్మ!

4

రాధ పిలుపు

దునాళ్ళాయెరా మువ్వగోపాల
నినుజూడ కేనింక నిలువజాలనుర!

* * * *

కనులలో మెదిలేవు కనకగోపాల
నీచక్కదనమెందు దాచుకోగలవు,
చాటుగా నిలుచుండి పాటబాడేవు,
మరుగున తలవంచి మాటలాడేవు,
ముసుగులో నేమిటో ముచ్చటాడేవు,
తెరలోను రాగాలు తీసేవు కృష్ణ!

* * * *

మురళివాయించరా వరహాలకృష్ణ!
నీజాడలను బట్టుకోజాలుదేను
గజ్జెలందెలుమ్రోయ కదపరాకాలు,
నీగుట్టుమట్టుల నే నెఱుంగుదును,

* * * *

నెమిలికుచ్చుతురాయి నిగనిగలాడి
నిను బట్టియిచ్చునంచును తీసినావె?
నీచుట్టుపచ్చగా పూచేనటంచు
బంగారు శాలువాపాతేసినావె?

ఎంతసేపాయెరొ యీవనాంతమున
 నీకోసమొంటిగా ప్రాకులాడితిని,
 ఎందెందు వెదకినా యీబృందయందు
 నీవన్నెలే కానరావేల కృష్ణ!

* * * *

పొదలలో పూవు వై పోయినావేమొ?
 ఆలలోదూడవై యరిగినావేమొ?
 తమ్ములతీయగా ద్రవియించితేమొ?
 కలికివేణువుతోడ కరిగినావేమొ?

* * * *

నిన్నెందుజూతురా చిన్నారికృష్ణ!
 ఏమూలవెదికేదిరా మోహనాంగ!

* * * *

వెన్నదొంగిలి కానిపింపకున్నావా?
 చీరలెత్తుకపోయి దూరమైనావా?
 తరుణులే నిను దారి తప్పించినారా?
 మధురలో పోరులే మఱపించినారా?

* * * *

ఏమిసేయుదునురా నాముద్దుకృష్ణ!
 నినుజూడకేనింక నిలువజాలనుర

రాధను వేధింపరాదురా కృష్ణ
 రాధపై కోపింప రాదురా కృష్ణ!
 విలిచిముద్దీయరా ప్రేమాలపిందె
 కలిసి క్రేడింపరా కళ్యాణకళిక!

తిలకము

౧

లిమికన్నియ కలికినుదుటను
కళలుచిమ్మే కనకతిలకమ!
వలపుశృష్టుని వయసుతేనెకు
పాత్రకుయ్యేతిలకమా!

౨

పార్వతీనతి ఫాలతలమున
గర్వరాగముఁ గ్రక్కుతిలకమ!
ధూర్వహుండగు ధూర్జటికి ధృతి
దూలఁద్రోసినతిలకమా!

౩

వలుకువడతుక వనువునొసటను
మొలకజీవము లొలుకుతిలకమ!
కలిసిబ్రహ్మను కంఠమొత్తగ
కొగిలించిన తిలకమా!

౪

రచ్చకీడిచి రమణిద్రౌపది
కుచ్చలలుకొని కొకలూడ్చిన
చిచ్చవలె నాచెలువమొగమున
విచ్చిమండిన తిలకమా!

౫

సరకుపైబడి కఱకుకొలల

సరకుసేయుక సాహసముతో

సరకసాగిన నాటినత్యా

ననమునంటిన తిలకమా!

౬

వెడదకత్తులు వేటలాడే

కడిదిఘోరపు కదపసీమల

తడిసివీరుల పడుచునెత్తుట

ధన్యమయ్యే తిలకమా!

౭

వరిమళమ్ములు పంతునూడగ

పరువపుంజిగి పైకిపొంగే

సరసకాముక శయనగృహముల

చక్కబెట్టే తిలకమా!

౮

సిగ్గుపలదని చెంపలేయగ

భగ్గుభగ్గుని పచ్చివలపును

బిగ్గునిలిపే పెండ్లికూతురు

నిగ్గులేలే తిలకమా!

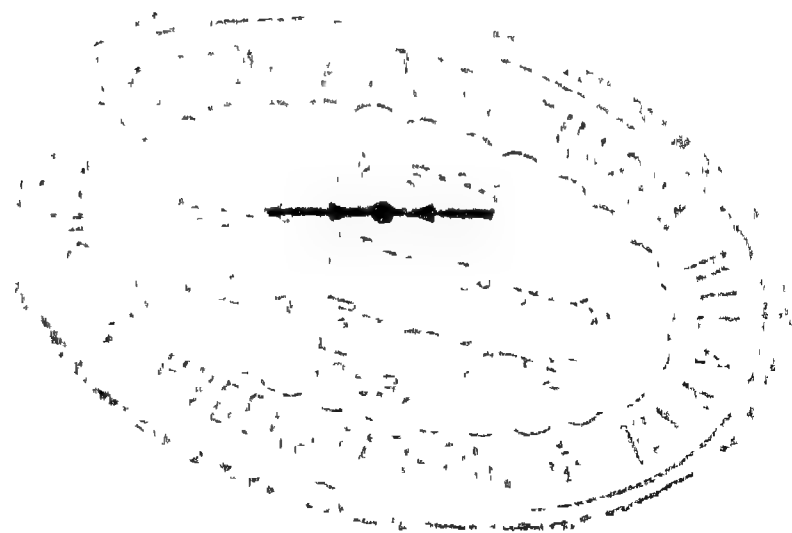
F

ఇనుపసంకెల లేసిత్తోసిన

పనజముఖ దేవకిలలాటము

నెనసి కంసుని హృదయఫలకము

మొనపగిల్చిన తిలకమా!

రామలింగారెడ్డి

శా. పిండిపిండని పాడియాఁబొదుఁగులన్ బింబింప కాదంబినీ
కాండం, బుర్వరపచ్చకోకలను సింగారింప నీవేళ పూ
దండల్ దక్కను ద్వారబంధముల సంధానించి ప్రేమోదయా
ఖండస్వాగతమిత్తు రాంధ్రు లనురాగస్ఫూర్తి రెడ్డ్యగ్రణీ!

శా. ఆజ్ఞామార్గొగమిక దిగ్విజయకన్యాకంచుకంబౌ కుసుం
బాజెండా నెగగట్టి, వాఙ్మయనరోమాధ్వపిపాసారతిన్
మోజుల్ మీరగ మాయనుంగు తెనుగుంబూదోటఁ బోషించిరే
రాజుల్, తత్ప్రతిభాంక రెడ్డి కులధీరప్రాచురీచ్ఛాయనీ
తేజోరూపమునందుఁ జూచెదముప్రీతిన్ రామలింగాగ్రణీ!

సీ. తొడిమయుఁ బూవు న ♦ దుకుపొందికలుసూపు
పదభావముల కొక్క ♦ పాన్పమర్చి
విడెవువన్నియపెద ♦ వి మెఱుంగలదినట్ల
లంకారముల నర్థ ♦ లక్ష్మీనేలి
లలికనికుంజవ ♦ లయమల్లినరీతిఁ
గథకుతెంపులులేని ♦ గమకమిచ్చి
కలహంస కొలనియ ♦ లలఁ బ్రోదిగొనుభంగి
నుదుల కొయారంపు ♦ నడలునేర్పి

గీ. రసికు రుచిరోపగూహన ♦ ప్రమదమొకట
వీరునిజభుజాస్ఫాలనో ♦ ద్వేగమొకట

ప్రకృతి తనవశమైనట్లు ♦ ప్రతిభతోడ
భారతమ్మలె నేకవి ♦ బ్రహ్మమాళి.

చ. అతని తెనుంగుతీర్పులర ♦ హాస్యములన్ గ్రహించి తత్ప్రభా
యతజయలేఖనీముఖ ని ♦ రంకుశపాలిత భారతీకళా
న్వితరసరేఖరాగిలిన ♦ నేర్పరివంచు, త్వదీ యభావలా
లితవిలసద్విపంచిఁ గది ♦ లితుమునేడు కుతూహలంబునన్.

సీ. చవిఁజూచితి స్వతంత్ర ♦ చైతన్యభావనా
మాంసబాంగలకవి ♦ హంససూక్తి
పాటించితివిస్వైర ♦ భావభోగరిరంస
నెసఁగుపరాసుల ♦ రసికలిప్స
క్రీడించితివిప్రాధి ♦ పేడెత్తు సూరస
సుకవివాగ్దోహద ♦ శోభనమున
వెలయించితివి కండ ♦ గల తెనుంగునఁగావ్య
తత్వ మానందసూ ♦ త్రముల సరణి

గీ. నేడు నీకన్న నీయాధు ♦ నికమహాంధ్ర
వాఙ్మయమునడిపింప నె ♦ వ్వఁడునమర్థ
డెలమి నీకంకణము ధరి ♦ యించిముందు
త్రోవదీయుము రామలిం ♦ గావతంస!

కలియుగార్జునుడు

(శ్రీ గుండవరపు అప్పారావుగారు.)

ఉ॥ కూరిమి వీరదంపతులఁబూన్ జనియించిన భారతీయు, లా
చారణపోధురీణులయి ♦ సాధనఁజేసి గడించి రేడ్విష
ద్దారణదారుణంబయిన ♦ ధర్మధనుస్సు, తదీయతేజ మిం
పారగగాచు మాకలియుఁగార్జును నప్పయధన్వి నెప్పుడున్.

సి. విన్నాము కడుపులో ♦ నున్న కండలు కద

లంగ భారత రణ ♦ రంగచరిత

చెవియొగ్గినాము, పుచ్చినశల్యములు మూంప

గింప రామాదులఁబూంపకోత

అలించితిమి గుండెలదరఁ బల్నాటి వీ

కుల గండ్రగొడ్డండ్ర ♦ రోషపదము,

అవధరించితిమి కన్గవ వేడియెఱుపెక్క

రాజపుత్రుల యల్లె ♦ త్రాళ్లమోత

గీ. భావమున; సంలెకాని మా ♦ పాపవశతఁ

జూచినదిజేదు, చూడగా ♦ నోచలేదు

నేటికి ధనుస్సునెత్తి నం ♦ ధించినావు

మా యదృష్టఁబిదియె అప్పు ♦ రాయధన్వి!

ఉ. వ్రాసినవ్యాసవాక్యముల ♦ భావభరంబెఱుగంగలేని స
న్నాసుల, మిట్టిమీమగతి ♦ నమ్మునకుం దగువీరగౌరవో
ల్లాసము నెట్లునల్పఁగఁగలారము, మాటలులేనిమాదు వి
శ్వాసమె పచ్చకప్రవుని ♦ వాళిగ నైకొను మప్పరాణ్మణి!

సీ. వల్లఁజెప్పిన వేద ♦ పన్నాలువర్జించి
బాణదేశికుడైన ♦ ద్రోణుశక్తి
మంత్రోదకముల ని ♦ ర్మలమైనచేదోయి
రక్తాంజలిడిన భా ♦ ర్గవిసుదీక్ష
అమృతతేజోభూత ♦ మయిన గంటమువీడి
కత్తిదాలించిన తి ♦ క్కనయశస్సు
గోచీవదల్చి కం ♦ గులవీరకాశై గీ
ట్టిన యనపోత ధీ ♦ రుని తవస్సు

గీ. బ్రాహ్మణుడవయి ధనువుఁజే ♦ వట్టినట్టి
సేభజాయుగళిపీఠి ♦ నిలుచుగాత
ఆంధ్రలోకద్రోణాచార్యుఁ ♦ డనెడికీర్తి
మోయుదువుగాత శ్రీయస్స ♦ రాయధన్వి!

శుద్ధ సూచిక

పేజీ.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
౬	౫	చంద్రికలు	చంద్రికలు
౮	౬	మణి	మణి
౧౯	౧౦	హాదమును	హాదమును
,,	౧౬	యొడ్డెక్కితివి	యొడ్డెక్కితివి
౨౦	౨	రేవు	రేవు
౨౧	౧౪	సుకవికెస్వాధీన	సుకవి క స్వాధీన
౨౮	౫	మధుపాతము	మధుపాతము
౩౦	౧	సిగలలో	సిగలలో
౩౩	౬	చేప	చేప
౩౭	౧౬	ధవళిమమని	ధవళమ యని
౪౪	౧౫	జేలెత్తి	జేలెత్తి
౫౦	౯	వెచి	వెచి
౫౪	౨౨	సరి	సడి
౫౫	౨	కెమ్మిగ	కెమ్మిగ
,,	౮	లోవువారు	బోవువారు
౫౭	౧౧	ఎవతెవు	ఎవతెవు
౫౮	౮	భుజించు	భుజించు
౬౨	౫	చెలి	తెలి
౬౬	౧౧	నిచ్చి	నిచ్చి
౬౮	౧౧	సంతానభరము	సంప్రీణనము
,,	౧౮	జిలించి	జిలించి
౭౧	౧౨	పారెడు	పంచెడు
౭౩	౮	వులు.....పో	లును నిక నేటిగానక వలూ
౭౫	౧	తెలిమద్దు	నునుమద్ది
౭౬	౯	వాలించిన	మలిచిన
౭౭	౧౬	నారశ్య	సారశ్య
౭౮	౧౧	నానందముక	నానందముల్
౮౦	౧౦	క్రిడాధీతుండ	క్రిడాప్రీతుండ
,,	౧౧	తంప్రీ	తండ్రీ